

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24: MJU6

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lagändringar som genomför EU:s nya dricksvattendirektiv i svensk rätt. Regeringens lagförslag innebär att det i miljöbalken införs dels ett bemyndigande att meddela föreskrifter om en skyldighet för kommuner att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker i tillrinningsområden för dricksvattenuttag, dels ett bemyndigande att meddela föreskrifter om en skyldighet för kommuner, fastighetsägare och nyttjanderättshavare att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

Vidare innebär lagändringarna att det i livsmedelslagen införs ett bemyndigande att meddela föreskrifter om en skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter om dricksvattenkvaliteten. Därutöver införs det i plan- och bygglagen dels en bestämmelse om marknadskontroll, dels ett bemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten på marknaden.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete eller redan vidtagna åtgärder.

I ärendet finns elva reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:30 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv.

Tio yrkanden i följdmotioner.

Tolv yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv	6
Riskbedömning och riskhantering	13
Vattenförvaltningens myndighetsstruktur och ansvarsfördelning	24
Övriga åtgärder för att säkra tillgången till dricksvatten	31
Reservationer	36
1. Bisfenol och riskbedömningar av fastighetsinstallationer, punkt 2 (V, MP).....	36
2. Nationell lista över hälsofarliga ämnen, punkt 3 (V, MP)	36
3. Arbetet med miljöövervakning och vattenskyddsområden, punkt 4 (MP)	37
4. Statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS, punkt 5 (MP)	38
5. En utvecklad vattenförvaltning, punkt 6 (S, C)	39
6. Fördelning av vattenmyndigheternas arbetsuppgifter, punkt 7 (SD, C).....	39
7. Kommunala va-huvudmannens underhållsansvar, punkt 8 (MP)	40
8. Krisberedskap och klimatförändringar, punkt 9 (S).....	41
9. Krisberedskap och klimatförändringar, punkt 9 (C)	41
10. Krisberedskap och klimatförändringar, punkt 9 (MP)	42
11. Tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeboljor, punkt 10 (MP)	43
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Propositionen	44
Följdmotionerna	44
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	45
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	48
<i>Bilaga 3</i>	
Civilutskottets yttrande	55

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804).

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:30 punkterna 1–3.

Riskbedömning och riskhantering

2. Bisfenol och riskbedömningar av fastighetsinstallationer

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2769 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 och

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 1 (V, MP)

3. Nationell lista över hälsofarliga ämnen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2769 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 och

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 2 (V, MP)

4. Arbetet med miljöövervakning och vattenskyddsområden

Riksdagen avslår motion

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkandena 2 och 5.

Reservation 3 (MP)

5. Statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS

Riksdagen avslår motion

2023/24:687 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 9.

Reservation 4 (MP)

Vattenförvaltningens myndighetsstruktur och ansvarsfördelning

6. En utvecklad vattenförvaltning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2774 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 5 (S, C)

7. Fördelning av vattenmyndigheternas arbetsuppgifter

Riksdagen avslår motion

2023/24:2774 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3.

*Reservation 6 (SD, C)***8. Kommunala va-huvudmannens underhållsansvar**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3 samt

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1.

*Reservation 7 (MP)**Övriga åtgärder för att säkra tillgången till dricksvatten***9. Krisberedskap och klimatförändringar**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 20 och 21,

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 102,

2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 16,

2023/24:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och

2023/24:2629 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 28.

*Reservation 8 (S)**Reservation 9 (C)**Reservation 10 (MP)***10. Tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeböljor**

Riksdagen avslår motion

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 22 och 23.

Reservation 11 (MP)

Stockholm den 23 januari 2024

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Sätherberg (S), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Tomas Kronståhl (S), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Marlène Lund Kopparklint (M), Stina Larsson (C), Beatrice Timgren (SD), Elin Nilsson (L), Johanna Hornberger (M) och Andrea Andersson Tay (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet behandlar utskottet proposition 2023/24:30 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv. I propositionen lämnar regeringen förslag på lagändringar som genomför direktivet i svensk rätt. Lagförslagen har granskats av Lagrådet. Regeringens förslag till riksdagsbeslut redovisas i bilaga 1. Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

Med anledning av propositionen har tre motioner väckts med sammanlagt tio yrkanden. Därutöver bereder utskottet ytterligare 12 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24. Förslagen i motionerna redovisas även de i bilaga 1.

Civilutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över regeringens lagförslag och de motioner som ligger inom civilutskottets beredningsområde. Civilutskottets yttrande redovisas i bilaga 3.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår lagändringar som genomför EU:s nya dricksvattendirektiv (EU) 2020/2184. Det nya direktivet innebär bl.a. att det ställs krav på att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla led i dricksvattenkedjan. Direktivet innebär även en reglering av material som kommer i kontakt med dricksvatten.

Regeringens lagförslag innebär att det i miljöbalken införs ett bemyndigande att meddela föreskrifter om en skyldighet för kommuner att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker i tillrinningsområden för dricksvattenuttag. Bestämmelserna om åtgärdsprogram för att följa miljö kvalitetsnormer ska även gälla åtgärder som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten. Hälsoskyddsbestämmelserna kompletteras med ett bemyndigande att meddela föreskrifter om en skyldighet för kommuner, fastighetsägare och nyttjanderättshavare att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

I livsmedelslagen föreslås ett bemyndigande att meddela föreskrifter om en skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter om dricksvattenkvaliteten.

I plan- och bygglagen föreslås en bestämmelse om marknadskontroll och ett bemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten på marknaden.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

Utskottets överväganden

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken, lag om ändring i livsmedelslagen samt lag om ändring i plan- och bygglagen.

Bakgrund

I november 1998 antog rådet direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten. Direktivet innehåller minimikrav på kvaliteten på dricksvatten från tappkran och syftar till att skydda människors hälsa från de skadliga effekterna av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att vattnet är hälsosamt och rent. Som en följd av medborgarinitiativet Right to water inledde kommissionen ett offentligt samråd och en utvärdering av dricksvattendirektivet. Utvärderingen visade att bestämmelser i direktivet behövde uppdateras och att det fanns utrymme för förbättringar. Kommissionen påbörjade därefter ett arbete med att omarbete direktivet.

I december 2020 antog Europaparlamentet och rådet ett nytt dricksvattendirektiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten (nedan direktivet eller det nya direktivet). Direktivet ersätter det tidigare direktivet.

Regeringen beslutade i juli 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur det nya dricksvattendirektivet ska genomföras i svensk rätt (dir. 2020:76). I uppdraget ingick att analysera hur svensk rätt förhåller sig till direktivet och lämna nödvändiga författningsförslag. I oktober 2021 överlämnades betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81). Betänkandet har remissbehandlats.

I proposition 2023/24:30 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv behandlas betänkandets lagförslag, med undantag av lagförslaget i fråga om mervärdesskattelagen som i stället behandlas i proposition 2022/23:46 Ny mervärdesskattelag.

Det nya direktivet skulle vara införlivat i nationell rätt senast den 12 januari 2023. Kommissionen har därför inlett ett överträdelseärende mot Sverige om för sent genomförande.

Direktivet

Det nya dricksvattendirektivet reglerar kvaliteten på dricksvatten för alla inom EU. Målen är att skydda människors hälsa från skadliga effekter av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att det är hälsosamt och rent samt att förbättra tillgången till dricksvatten. Enligt direktivet är dricksvatten

hälsosamt och rent, om vattnet inte innehåller mikroorganismer, parasiter och ämnen i ett sådant antal eller sådana koncentrationer att de utgör en potentiell fara för människors hälsa. Vattnet ska uppfylla de minimikrav som uppställs i delarna A, B och D i bilaga 1 till direktivet. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att uppfylla artiklarna 5–14.

Det nya direktivet skiljer sig från det tidigare direktivet i flera avseenden. En grundläggande skillnad är att det nya direktivet kräver att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla faser i dricksvattenproduktionskedjan. Metoden ska utgå från den kunskap som hämtats in och de åtgärder som genomförts inom ramen för ramdirektivet för vatten, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Det ska också tas hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Metoden ska innefatta en riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena för uttagspunkterna för dricksvatten och för varje försörjningssystem, vilket inbegriper vattenleverantörernas uttag, beredning, lagring och distribution av vatten till leveranspunkten. Metoden ska också innefatta en riskbedömning av fastighetsinstallationer.

Direktivet innehåller även nya bestämmelser som syftar till att komma till rätta med vattenläckage och bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten. Bland annat ska medlemsstaterna säkerställa att material som är avsedda att användas i nya installationer uppfyller vissa krav. Detsamma gäller material som används vid reparationer eller ombyggnader i befintliga installationer för uttag, beredning eller distribution av dricksvatten i kontakt med sådant vatten.

Dessutom kräver direktivet att medlemsstaterna ska förbättra tillgången till dricksvatten för alla, särskilt för utsatta och marginaliserade grupper, samt främja användningen av dricksvatten ur kran.

Direktivet trädde i kraft den 12 januari 2021. Medlemsstaterna skulle senast den 12 januari 2023 ha införlivat direktivet i nationell rätt.

Gällande rätt

Nationella regler som rör dricksvatten finns inom flera lagstiftningsområden. En kort översikt av dessa redovisas nedan.

Livsmedelslagstiftningen

Bestämmelser om dricksvattnets kvalitet finns i livsmedelslagstiftningen. Det tidigare dricksvattendirektivet är genomfört genom livsmedelslagen (2006:804), livsmedelsförordningen (2006:813) och Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten. Dessa är numera upphävda och ersatta av Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (LIVSFS 2022:12). Uttrycket livsmedel är ett EU-rättsligt uttryck som inbegriper vatten fr.o.m. den punkt där värdena ska iaktas enligt artikel 6 i det tidigare direktivet, vanligtvis tappkranen.

I livsmedelslagen jämför vatten med livsmedel fr.o.m. den punkt där vattnet tas in i vattenverket som råvatten till den punkt där värdena ska iaktas enligt dricksvattendirektivet. Genom att dricksvatten anses som ett livsmedel även innan det når tappkranen gäller samma ansvarsförhållande vid dricksvattenproduktion som vid annan livsmedelsverksamhet. Det innebär bl.a. att den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska kontrollera att den egna verksamheten uppfyller kvalitetskraven för dricksvatten. Inom livsmedelslagstiftningen används i stället för tillsyn uttrycket offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Kontroll och annan offentlig verksamhet bedrivs huvudsakligen av den kommunala nämnd som utövar kontroll inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Miljölagstiftningen

Inom miljölagstiftningen finns det flera olika regelverk som rör dricksvattenförsörjningen. Den svenska vattenförvaltningen regleras främst i 5 kap. miljöbalken och i vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och den följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten).

En utgångspunkt i ramedirektivet för vatten är att vattnet ska förvaltas i avrinningsområden och vattendistrikt eftersom vatten rör sig efter de naturgivna gränserna och inte inom lands-, läns- eller kommungränser. För att möjliggöra detta skapades en särskild myndighetsstruktur när direktivet infördes i svensk rätt. Sveriges landområden och kustvattenområden är indelade i fem vattendistrikt. För varje vattendistrikt finns en länsstyrelse som har utsetts till vattenmyndighet, med en vattendelegation som ska fatta beslut inom vattenmyndighetens ansvarsområde (förordningen [2017:872] om vattendelegationer).

I ramedirektivet för vatten regleras miljömål för vatten som handlar om vattnets status. I Sverige har miljömålen översatts till miljökvalitetsnormer som är en bestämmelse om hur miljön bör eller ska vara i olika avseenden vid en viss tidpunkt. Miljökvalitetsnormerna riktar sig till myndigheter och kommuner, som enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ansvarar för att de följs.

Vattenmyndigheterna ska bl.a. se till att det för respektive vattendistrikt görs en beskrivning och analys av karaktärsdragen för områdets vattenförekomster, en kartläggning av mänsklig verksamhets påverkan på yt- och grundvattnets tillstånd samt en ekonomisk analys av vattenanvändningen (3 kap. vattenförvaltningsförordningen). Vattenmyndigheterna ska även ta fram förvaltningsplaner som ska innehålla en sammanfattande redogörelse för vattenförhållandena och förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet samt ange de åtgärder som behöver vidtas för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppfyllas. Havs- och vattenmyndigheten samordnar arbetet med vattenförvaltningen. I vattenförvaltningsförordningen finns bemyndiganden för Havs- och

vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning (SGU) att meddela föreskrifter i olika frågor.

I fråga om hälsoskydd ska miljöbalken tillämpas så att människors hälsa skyddas, och de grundläggande hänsynsreglerna i 2 kap. gäller också för skyddet av människors hälsa. Förutom de allmänna hänsynsreglerna finns det i 9 kap. miljöbalken bestämmelser som särskilt syftar till att reglera de olägenheter för människors hälsa som kan uppkomma i samband med användning av en byggnad. Av dessa bestämmelser framgår det att bostäder och lokaler för allmänna ändamål ska brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

Det är ägaren eller nyttjanderättshavaren som ska vidta åtgärder för att förhindra att det uppkommer olägenheter för människors hälsa samt undanröja redan uppkomna olägenheter.

Mer detaljerade regler finns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. I förordningen har regeringen bl.a. föreskrivit att en bostad särskilt ska ha tillgång till vatten i erforderlig mängd och av godtagbar beskaffenhet till dryck, matlagning, personlig hygien och andra hushållsgöromål.

Folkhälsomyndigheten ansvarar för tillsynsvägledningen i frågor som rör hälsoskydd och skydd mot objektburen smitta enligt miljöbalken.

Vattentjänstlagen

Kommunernas skyldigheter när det gäller vattenförsörjning och avlopp (va) samt rättsförhållandet mellan huvudmannen för en allmän va-anläggning, dvs. den som äger anläggningen, och ägarna till anslutna fastigheter regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen). Lagen syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Lagen rör framför allt allmänna va-anläggningar, dvs. sådana anläggningar som en kommun har ett rättsligt bestämmande över och som används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt den lagen.

En allmän va-anläggning ska enligt 10 § vattentjänstlagen ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser.

Enligt 6 § vattentjänstlagen har kommunen ansvaret för att den allmänna va-anläggningen fyller sin uppgift så länge behovet finns kvar. I detta ligger, förutom ansvaret att se till att det finns en fungerande va-anläggning, ett krav på löpande underhåll. Underhållsskyldigheten gäller så länge som den allmänna va-anläggningen behövs (se prop. 2005/06:78 s. 65).

Enligt 13 § vattentjänstlagen ska huvudmannen för den allmänna va-anläggningen ordna ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning, anordningar för att leda bort vatten och de anordningar som i övrigt behövs för

att va-anläggningen ska kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäligen anspråk på säkerhet.

Plan- och bygglagstiftningen

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter m.m. (byggproduktförordningen) regleras hur byggprodukters väsentliga egenskaper ska bedömas och beskrivas. Med byggprodukt menas varje produkt eller byggsats som tillverkas och släpps ut på marknaden för att varaktigt ingå i byggnadsverk eller delar därav och vars prestanda påverkar byggnadsverkets prestanda i fråga om de grundläggande kraven för byggnadsverk. Av förordningen följer att en byggprodukt som omfattas av en harmoniserad standard ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkt när den säljs.

Kommissionen har föreslagit en reviderad byggproduktförordning som ska ersätta den befintliga förordningen. För att undvika överlappningar, bl.a. med det nya dricksvattendirektivet, föreslår kommissionen att förordningen inte ska tillämpas på värmepannor, rör, behållare och tillbehör samt andra produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

I plan- och bygglagen (2010:900) regleras byggnadsverks tekniska egenskaper. Ett byggnadsverk ska bl.a., enligt 8 kap. 4 § 3, ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljön. I plan- och bygglagen regleras även byggprodukters lämplighet. En byggprodukt får, enligt 8 kap. 19 §, ingå i ett byggnadsverk endast om den är lämplig för den avsedda användningen. Tillsyn utövas av kommunernas byggnadsnämnder eller dess motsvarighet.

Propositionen

Genomförande av det nya dricksvattendirektivet

Regeringen bedömer att det behövs lagändringar för att genomföra det nya dricksvattendirektivet.

Som skäl för sin bedömning anför regeringen att en stor del av direktivets bestämmelser är av teknisk natur och bör därför införas på lägre nivå än lag. Detta kan i de flesta fall göras med stöd av befintliga bemyndiganden i svensk lagstiftning eller med stöd av regeringens restkompetens i 8 kap. 7 § regeringsformen. Några av bestämmelserna i direktivet kräver dock en reglering i lag, och regeringen bedömer att regleringen bör tas in i befintliga lagar.

Riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten

Regeringen bedömer att riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten bör hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningen.

Regeringen föreslår att det i miljöbalken ska införas en bestämmelse om att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten. Det ska även införas ett bemyndigande i miljöbalken för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker.

Regeringen redovisar att direktivets bestämmelser om riskbedömning är av teknisk natur och passar därför författningstekniskt bäst på förordnings- eller myndighetsföreskriftsnivå. För att det ska vara tydligt att det är en uppgift för den myndighet som regeringen bestämmer att bevaka sådana risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag som kan påverka kvaliteten på dricksvatten bör det enligt regeringen dock tas in en bestämmelse med den innebörden i miljöbalken.

Vidare föreslår regeringen att bestämmelserna i miljöbalken om åtgärdsprogram för att följa miljö kvalitetsnormer ska gälla även åtgärder som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten.

Regeringen bedömer att det inte behövs någon bestämmelse i miljöbalken om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få besluta om riskhanteringsåtgärder. Det behövs inte heller något bemyndigande i miljöbalken att meddela föreskrifter om riskhanteringsåtgärder.

Vattenmyndigheterna bör få fatta beslut om ett förslag till riskhanteringsåtgärder som kan lämnas över till kommissionen.

Vidare bedömer regeringen att det inte bör införas någon definition av uttrycket dricksvatten i miljöbalken.

Sekretess och säkerhetsskydd

Regeringen bedömer att befintliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen är tillräckliga för att skydda uppgifter om riskbedömning av tillrinningsområdena.

Bestämmelserna om sekretess och säkerhetsskydd hindrar inte att nödvändiga uppgifter överlämnas mellan vattenmyndigheterna, kommunerna och enskilda verksamhetsutövare.

Riskbedömning av fastighetsinstallationer

Regeringen föreslår att det i miljöbalken införas en bestämmelse om att den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten. Det ska även införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker.

Regeringen bedömer att det inte behövs någon definition av uttrycket fastighetsinstallationer i miljöbalken.

Material i kontakt med dricksvatten

Regeringen föreslår att det i plan- och bygglagen ska införas ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden.

När det gäller marknadskontroll och sanktioner föreslår regeringen att EU:s marknadskontrollförordning ska tillämpas på byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten. Hänvisningen till förordningen ska vara dynamisk.

Därutöver bedömer regeringen att en marknadskontrollmyndighets befogenheter enligt plan- och bygglagen även bör gälla för den myndighet som ska utöva marknadskontroll över produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Regeringen bedömer att det inte bör införas någon definition av dricksvatten i plan- och bygglagen.

Rapportering av uppgifter som rör dricksvattenkvaliteten

Regeringen föreslår att hänvisningen i livsmedelslagen till rådets direktiv 98/83/EG ska ersättas med en hänvisning till det nya dricksvattendirektivet. Hänvisningen till direktivet ska vara statisk.

Regeringen föreslår vidare att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om en skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten och som behövs för rapportering till Europeiska unionen.

Livsmedelsverket ska få förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs att fullgöra denna skyldighet. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite.

Det behövs inte någon definition av dricksvatten i livsmedelslagen

Regeringen bedömer att det inte bör införas någon definition av dricksvatten i livsmedelslagen.

Vattenläckage och underhåll

Regeringen bedömer att det inte bör införas ett förtydligande i lagen om allmänna vattentjänster om huvudmannens underhållsansvar.

Regeringen redovisar att det redan följer av bestämmelserna i vattentjänstlagen att en allmän va-anläggning ska underhållas.

Dataskydd

Regeringen bedömer att EU:s dataskyddsförordning¹, lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning utgör en tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kan komma att göras hos de aktörer som ska fullgöra uppgifter som följer av det nya dricksvattendirektivet.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2024. Regeringen bedömer att det inte behövs några övergångsbestämmelser.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts några förslag som går emot regeringens lagförslag. Mot bakgrund av de skäl som anges i propositionen anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken, lag om ändring i livsmedelslagen samt lag om ändring i plan- och bygglagen. Därmed tillstyrker utskottet regeringens proposition punkterna 1–3.

Riskbedömning och riskhantering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att inkludera bisfenoler i riskbedömningar av fastighetsinstallationer, att ta fram en nationell lista över hälsofarliga ämnen i dricksvatten, arbetet med miljöövervakning och vattenskyddsområden samt statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS.

Jämför reservation 1 (V, MP), 2 (V, MP), 3 (MP) och 4 (MP).

Motionerna

Bisfenol och riskbedömningar av fastighetsinstallationer

Enligt kommittémotion 2023/24:2769 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 bör listan över vilka ämnen som särskilt ska beaktas vid riskbedömning av fastighetsinstallationer inkludera såväl förekomst av bisfenoler som gränsvärden för bisfenol A i kranvattnet i linje med den bedömning som den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) har gjort. Motionärerna anför att eftersom det är vanligt med relining i Sverige, dvs. att

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), i propositionen benämnd EU:s dataskyddsförordning.

renovera rör och ledningar genom att fodra dem med nytt material i stället för att byta ut dem, är det rimligt att riskbedömningen av fastighetsinstallationer även inkluderar förekomst av bisfenoler i dricksvattnet. Dessutom bör gränsvärdet för bisfenol A i kranvattnet sättas så att det speglar Efsas bedömning.

Också enligt kommittémotion 2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 4 måste riskbedömningen vid fastighetsinstallationer även inkludera förekomst av bisfenoler i dricksvattnet. Motionärerna framför att Efsa nyligen sänkt det tolererbara dagliga intaget av bisfenol A. I Sverige är det mycket vanligt förekommande med relining, och bisfenoler förekommer i denna process. Riskbedömningen vid fastighetsinstallationer måste därför även inkludera förekomst av bisfenoler i dricksvattnet, och gränsvärdet för bisfenol A i kranvattnet måste sättas så det speglar Efsas bedömning.

Nationell lista över hälsofarliga ämnen

Enligt kommittémotion 2023/24:2769 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 bör Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket ges i uppdrag att i enlighet med artikel 5.3 ta fram och regelbundet uppdatera en kompletterande nationell lista med hälsofarliga ämnen och läkemedelsrester med gränsvärden i linje med rekommendationer från Efsa och det senaste kunskapsläget. Motionärerna anser att det är otillräckligt att endast förlita sig på de listor som är knutna till dricksvattendirektivets bilaga 1 del B vid analyser. De minimikrav för kemiska parametrar som finns i bilagan avspeglar inte det senaste kunskapsläget och riskerar därför att inte hålla sig inom säkra gränser.

På liknande sätt förslås det i kommittémotion 2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 3 att relevanta myndigheter får i uppdrag att ta fram och regelbundet uppdatera en kompletterande nationell lista med kemiska parametrar, hälsofarliga ämnen inklusive bekämpningsmedel och läkemedelsrester med gränsvärden i linje med Efsas rekommendationer och det senaste kunskapsläget. Bland annat är det viktigt att Sverige följer Efsas riktvärde för PFAS. Regeringen bör därför förtydliga att myndigheterna bör ge rekommendationer i linje med Efsas rekommendationer och det senaste kunskapsläget för att uppnå en så hög skydds nivå som möjligt.

Arbetet med miljöövervakning och vattenskyddsområden

Enligt kommittémotion 2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 måste den vattenrelaterade miljöövervakningen utökas för att säkra kvaliteten och kvantitet på dricksvattenförsörjningen och möta dricksvattendirektivets krav på riskbedömning och riskhantering.

Vidare enligt yrkande 5 måste även arbetet med vattenskyddsområden intensifieras, och tillräckliga resurser för detta arbete måste säkerställas. Motionärerna anser att det behövs ett förtydligande i fråga om förhållandet mellan arbetet med vattenskyddsområden och riskbedömningar och riskhantering. Det är viktigt att staten främjar att vattenskyddsområden inrättas

runt alla dricksvattentäkter i Sverige. Det finns också ett behov av att se över inrättade vattenskyddsområden samt utse reservvattentäkter.

Statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS

Enligt kommittémotion 2023/24:687 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 9 bör regeringen utreda ett särskilt stöd till de va-bolag som behöver införa ytterligare rening av dricksvattnet för att nå Livsmedelsverkets gränsvärde för PFAS i dricksvattnet. Motionärerna påpekar att PFAS-ämnen är ett reellt problem för både dricksvatten och livsmedel i många delar av landet, och därför behöver staten ta sitt ansvar.

Direktivet

Allmänt om direktivets bestämmelser om riskbedömning och riskhantering

Som redovisas ovan reglerar det nya dricksvattendirektivet kvaliteten på dricksvatten för alla inom unionen. Målen är att skydda människors hälsa från skadliga effekter av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att det är hälsosamt och rent samt att förbättra tillgången till dricksvatten. Vattnet ska uppfylla de minimikrav som uppställs i delarna A, B och D i direktivets bilaga 1. Medlemsstaterna ska fastställa värden för de parametrar som finns i den bilagan och som ska gälla för dricksvattnet. Medlemsstaterna ska fastställa ytterligare parametrar om skyddet av hälsa på deras nationella territorium kräver det.

Det nya direktivet innebär att det ska införas en riskbaserad metod för vattensäkerhet. Metoden ska omfatta alla faser i vattenproduktionskedjan. Den ska utgå från den kunskap som hämtats in och de åtgärder som genomförts inom ramen för ramdirektivet för vatten. Hänsyn ska också tas till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Metoden ska innefatta en riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena för uttagspunkterna för dricksvatten och för varje försörjningssystem, vilket inbegriper vattenleverantörernas uttag, beredning, lagring och distribution av vatten till leveranspunkten. Metoden ska också innefatta en riskbedömning av fastighetsinstallationer.

Direktivet innebär även nya bestämmelser om material som kommer i kontakt med dricksvatten och om beredningskemikalier och filtermaterial. När det gäller material i kontakt med dricksvatten ska medlemsstaterna säkerställa att material som är avsedda att användas i nya installationer uppfyller vissa krav. Detsamma gäller material som används vid reparationer eller ombyggnader i befintliga installationer för uttag, beredning eller distribution av dricksvatten i kontakt med sådant vatten. För att tillämpningen ska bli enhetlig ska kommissionen anta genomförandeakter för att fastställa minimikraven för hygien för de material som används i produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

För att kontrollera att det vatten som är tillgängligt för konsumenterna är rent och hälsosamt ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att en regelbunden övervakning av dricksvattnets kvalitet utförs i enlighet med direktivet. Det ska bl.a. upprättas övervakningsprogram. Dessa ska vara försörjningsspecifika, dvs. utformade efter den verksamhet som bedrivs samt beakta resultaten av riskbedömningarna för tillrinningsområdena för uttagspunkter och försörjningssystemen. Medlemsstaterna ska vidare säkerställa att samtliga fall utreds då bristande iakttagande av aktuella parametervärden utreds. Avhjälpan åtgärder ska vidtas så snart som det är möjligt för att säkerställa vattnets kvalitet.

Propositionen

Bisfenoler och riskbedömning av fastighetsinstallationer

I propositionen anför regeringen att den i nuläget inte ser något behov av att inkludera övervakning av bisfenol inom ramen för artikel 10.1 b. Som skäl för sin inställning redovisar regeringen bl.a. följande. Riskbedömningen i artikel 10 är till stor del inriktad på att bedöma och hantera riskerna med legionella och bly. I ingressen till direktivet lyfts förekomsten av legionella fram som den vattenburna patogen, dvs. sjukdomsalstrande mikroorganism, som orsakar störst hälsoproblem i EU, och som har tydliga kopplingar till fastighetsinstallationer (skälsats 19). Därutöver anges att befintliga blyrör i hus och byggnader är ett bestående problem (skälsats 6).

Den allmänna analysen i artikel 10.1 a är dock inte begränsad till att gälla risker med legionella och bly, utan ska avse alla potentiella risker som är förknippade med fastighetsinstallationer. En sådan risk är t.ex. användningen av bisfenol. Bisfenoler är en grupp av kemikalier med liknande molekylstruktur varav den mest kända och välstuderade är bisfenol A. Bisfenol A tillverkas och används i mycket stora volymer, och de vanligaste användningarna är i polykarbonatplast och epoxi. Studier har visat att tappvattenrör som har renoverats med vissa epoxiprodukter kan läcka bisfenol A till vattnet. Bisfenol A är hormonstörande och kan påverka fortplantningen. Även små doser av ämnet anses kunna skada foster och små barn (regeringens skrivelse 2015/16:169 Giftfri vardag). Med anledning av detta finns det numera t.ex. ett förbud mot att använda tvåkomponentsepoxi som innehåller bisfenol A eller bisfenol A-diglycidyleter vid gjutning av nya plaströr inuti befintliga tappvattenrör, se 2 § förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter.

Det ställs inga krav på övervakning av bisfenol inom ramen för artikel 10.1 b. Bisfenol A är dock ett av många ämnen som enligt artikel 13 i direktivet ska övervakas i syfte att kontrollera att det vatten som når användarna är hälsosamt och rent i enlighet med direktivets krav. I sammanhanget kan det enligt regeringen noteras att kommissionen i artikel 20 ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 21 för att ändra

parametervärdet för bisfenol A i bilaga 1 del B i den mån som detta är nödvändigt för att anpassa det till den vetenskapliga och tekniska utvecklingen.

Miljöövervakning och vattenskyddsområden

I fråga om miljöövervakning som avses i artikel 8, dvs. riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, redovisas det i propositionen att flera remissinstanser pekar på att den övervakning som görs inte är tillräcklig för att uppfylla ramdirektivet för vatten, vilket också får konsekvenser för genomförandet av dricksvattendirektivet. Flera vattenmyndigheter och länsstyrelser efterfrågar mot den bakgrunden ett förtydligande av myndigheternas ansvar och efterlyser en resursförstärkning för att säkerställa att övervakning i tillrinningsområdena genomförs i enlighet med det nya dricksvattendirektivet. Även utredningen anser att en sådan övervakning som det hänvisas till i artikel 8 i det nya direktivet inte utförs i tillräcklig utsträckning för att kunna användas vid riskbedömningen av tillrinningsområdena för uttagspunkter.

Regeringen framhåller att utredningen dock inte lämnar några förslag som innebär att vattenmyndigheterna, eller någon annan myndighet, får utökat mandat att genomföra en sådan övervakning som behövs i förhållande till det nya direktivets krav. Utredningen bedömer i stället att eventuella brister i miljöövervakningen får hanteras i andra sammanhang. Regeringen har således inte något underlag för att lämna några förslag om detta. Regeringen anför vidare att den inom ramen för lagstiftningsärendet inte kan föregripa de överväganden som behöver göras i fråga om vattenförvaltningens organisation och behovet av övervakning med anledning av SOU 2019:66. Frågan om miljöövervakning har också utretts i betänkandet Sveriges miljöövervakning – dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning (SOU 2019:22). Även detta betänkande bereds inom Regeringskansliet. Det kan enligt regeringen finnas anledning att återkomma i frågan om det behövs för att säkerställa att den övervakning som direktivet ställer krav på genomförs.

Regeringen konstaterar därutöver att vattenmyndigheterna arbetar tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och SGU utifrån handlingsplanen Full koll på våra vatten för att komma till rätta med underskottet på övervakning. Syftet med planen är att tydliggöra det arbete som behöver göras för att anpassa dagens övervakning till krav enligt vattenförvaltningsförordningen. Inom detta arbete ska Sveriges totala behov av övervakning inom vattenförvaltningen identifieras.

Av handlingsplanen framgår det att det också inbegriper frågan om vilken miljöövervakning och råvattenkontroll som kan behövas i förhållande till de nya bestämmelserna om riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten i det nya dricksvattendirektivet. Det är enligt regeringen viktigt att resultaten från dricksvattenproducenternas råvattenkontroll kan användas när riskbedömningen av tillrinningsområdena utförs. Utredningen framhåller att den ordning som gäller i dag och som

innebär att det är frivilligt att lämna uppgifter till Vattentäcksarkivet inte fungerar helt tillfredställande och anser därför att det krävs en annan ordning för insamling och hantering av uppgifter om råvattendata. Det finns anledning att se över frågan om en lämplig hantering och insamling av dricksvattenproducenternas råvattendata, och regeringen beslutade därför i juli 2023 om ett sådant uppdrag till Livsmedelsverket och SGU (LI2023/02884, LI2023/00381 delvis).

När det gäller förtydligande i fråga om förhållandet mellan å ena sidan arbetet med vattenskyddsområden och å andra sidan riskbedömningen och riskhantering enligt artikel 8 i det nya direktivet lämnar regeringen följande redovisning. Vattenskyddsområde är en typ av nationellt områdesskydd som regleras i 7 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken. Där framgår det att länsstyrelsen eller kommunen får förklara ett mark- eller vattenområde som vattenskyddsområde för att skydda grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas att utnyttjas som vattentäkt. Ett beslut om vattenskyddsområde ska innehålla de föreskrifter som behövs för att tillgodose syftet med området.

Det finns flera likheter mellan arbetet med vattenskyddsområden och riskbedömningen och riskhanteringen av tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten. För att regleringen kring ett vattenskyddsområde ska uppfylla kraven i dricksvattendirektivet skulle det således behövas omfattande ändringar i 7 kap. miljöbalken, bl.a. när det gäller ansökan och beslut om vattenskyddsområde. Några sådana förslag har inte lämnats av utredningen, som anser att riskbedömningen och riskhanteringen bör hanteras inom ramen för vattenförvaltningen.

Regeringen tillägger att det samtidigt kan finnas vinster med att samordna processerna för skydd av områden avsedda att användas som dricksvatten enligt ramdirektivet för vatten och vattenskyddsområden enligt 7 kap. miljöbalken. I arbetet med riskbedömningen och riskhanteringen av tillrinningsområdena bör vattenmyndigheterna således i så stor utsträckning som möjligt beakta vilka vattenskyddsområden som finns och ta till vara den möjlighet som finns i svensk rätt att skydda dricksvatten genom vattenskyddsområden. Om ett vattenskyddsområde enligt 7 kap. miljöbalken eller något annat skydd enligt nationell rätt helt eller delvis sammanfaller med det område som vattenmyndigheten ska riskbedöma, bör en beskrivning av dessa skydd ingå i riskbedömningen (jfr artikel 8.2 a).

När det gäller finansieringen av de nya eller utökade uppgifterna som lagförslaget innebär för de berörda myndigheterna bedömer regeringen att tillkommande kostnader kan hanteras inom respektive myndighets befintliga anslag. I fråga om kommunerna bedömer regeringen att deras nya och utökade uppgifter inte förväntas påverka kommunernas kostnader i någon större omfattning.

Kompletterande uppgifter

Nationell lista över hälsofarliga ämnen

Som redovisas ovan anger direktivets artikel 5 bestämmelser om kvalitetsnormer. Vad som är en fullgod kvalitet på dricksvattnet bestäms utifrån de parametervärden som anges i delarna A (mikrobiologiska parametrar), B (kemiska parametrar), C (parametrar för övervakningsändamål) och D (legionella och bly) i direktivets bilaga 1, och som varje medlemsstat ska fastställa enligt artikel 5.

Till skillnad från de parametervärden som anges i del A, B och C i bilaga 1 gäller de parametervärden som anges i del D (legionella och bly) i bilagan endast vid tillämpningen av artikel 10 och artikel 14, dvs. riskbedömningen av fastighetsinstallationer.

Medlemsstaterna ska enligt artikel 5.3 fastställa ytterligare parametrar som inte ingår i bilaga 1 om skyddet av hälsa på deras nationella territorium kräver det. Kvalitetskraven ska uppfyllas vid den punkt som anges i artikel 6, vilket vanligtvis är vid kranen.

En liknande bestämmelse som den i artikel 5 finns redan i det tidigare dricksvattendirektivet. De parametervärden som ska iaktas har dock uppdaterats jämfört med det tidigare direktivet. Enligt skälsatserna 5 och 6 i det nya direktivet har uppdateringen gjorts efter rekommendationer av Världshälsoorganisationen (WHO) och baseras på tillgängliga vetenskapliga rön och försiktighetsprincipen.

Artikel 5 i det tidigare direktivet har genomförts i svensk rätt genom att Livsmedelsverket i 7 § föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten har fastställt vilka parametervärden som ska gälla för att dricksvattnet ska anses hälsosamt och rent. Sådana föreskrifter har Livsmedelsverket meddelat med stöd av 6 § livsmedelslagen och 5 § livsmedelsförordningen.

Utöver de parametrar, ämnen och föroreningar som ska övervakas enligt artikel 5 anger artikel 13 att varje medlemsstat också ska införa övervakningskrav för potentiella förekomster av ämnen eller föreningar som står med på kommissionens s.k. bevakningslista. Enligt skälsats 7 syftar bevakningslistan till att bemöta allmänhetens farhågor om vilka effekter som nya föreningar, såsom hormonstörande föreningar, läkemedel och mikroplaster, har på människors hälsa genom användning av dricksvatten samt till att hantera nya föreningar i försörjningskedjan. Bevakningslistmekanismen är tänkt att göra det möjligt att vidta åtgärder till följd av växande farhågor på ett dynamiskt och flexibelt sätt. Den kommer också att göra det möjligt att följa upp ny kunskap om dessa nya föreningars relevans för människors hälsa och ny kunskap om de lämpligaste strategierna och metoderna för övervakning. Enligt artikel 13.8 ska medlemsstaterna dels införa övervakningskrav när det gäller den potentiella förekomsten av de ämnen eller föreningar som står med på bevakningslistan, dels överväga och vidta åtgärder i det fall ett ämne eller en förening som är uppförd på bevakningslistan upptäcks.

I enlighet med artikel 13 antog kommissionen i januari 2022 genomförandebeslut (EU) 2022/679 om upprättande av en bevakningslista över ämnen och föreningar som inger betänkligheter i dricksvatten. Listan kommer att löpande uppdateras. Vidare följer det av direktivet att kommissionen senast den 12 januari 2024 ska anta delegerade akter med en mätmetod för mikroplaster så att dessa också ska kunna föras upp på bevakningslistan. Kommissionen ska då även fastställa tekniska riktlinjer för analysmetoder för övervakning av PFAS-ämnen, vilket inbegriper detektionsgränser, parametervärden och provtagningsfrekvens (artikel 13).

Som redovisats ovan beslutade regeringen i juli 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur det nya dricksvattendirektivet ska genomföras i svensk rätt (dir. 2020:76). När det gäller att övervaka och följa parametervärden hade utredaren i uppdrag att

- föreslå hur det på ett övergripande plan kan säkerställas att övervakning av dricksvattnets kvalitet utförs enligt kraven i direktivet och vad som krävs vid bristande iakttagande av olika parametervärden
- föreslå hur bevakningslistan ska bevakas och följas
- föreslå hur det, oberoende av om parametervärdena iakttas eller inte, kan säkerställas att människors hälsa skyddas från sådant dricksvatten som utgör en potentiell hälsofara
- föreslå vilken ordning som ska gälla för framtagandet av övervakningsprogram och ta ställning till om det är vattenleverantören eller en myndighet som ska ansvara för att de upprättas
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Enligt betänkandet är det upp till Livsmedelsverket att utifrån de bemyndiganden som finns i livsmedelslagen och livsmedelsförordningen meddela de ytterligare eller justerade föreskrifter som behövs för att kraven i artikel 5 och del A, B och C i bilaga 1 i det nya dricksvattendirektivet uppfylls i svensk rätt. I detta ingår det även för Livsmedelsverket att bevaka den bevakningslista som kommissionen ska ta fram.

När det gäller värden för del D i bilaga 1, dvs. legionella och bly, föreslår utredningen att Folkhälsomyndigheten ska få ansvar för att utföra riskbedömningen av fastighetsinstallationer. I denna ingår ett visst mått av övervakning, vilket då gäller legionella och bly.

I propositionen anger regeringen att den, i likhet med utredningen och flera remissinstanser, anser att det bör vara en och samma myndighet som utför riskbedömningen och som fastställer de parametervärden som är relevanta för övervakningen. Detta även om det kan leda till flera föreskrivande myndigheter för de olika parametervärdena.

Regeringen noterar att ansvaret för frågor om legionella och bly och andra migrerande ämnen är fördelat på flera centrala myndigheter, däribland Kemikalieinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket och Boverket samt länsstyrelserna och kommunerna. Expertkunskap om fastighetsinstallationer och riskerna med dessa finns således hos flera olika myndigheter. För

att se till att denna kunskap tas till vara vid arbetet med den allmänna analysen anser regeringen att den myndighet som utför den allmänna analysen bör samråda med andra berörda myndigheter.

Statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS

Vattentäkter, både ytvatten- och grundvattentäkter, som ligger i områden där det finns eller har funnits brandövningsplatser, kan vara eller bli förorenade av PFAS. Samma sak gäller platser där räddningstjänsten släckt bränder med skum som innehåller PFAS. Förorenade vattentäkter har visat sig förekomma i Sverige, bl.a. i vattentäkter som försörjer delar av Ronneby med omnejd och i Uppsala.

Direktivets riskbaserade metod för dricksvattensäkerhet, som regeringens lagförslag syftar till att införa i svensk rätt, består av tre komponenter: tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, försörjningssystemet och fastighetsinstallationer. Med den riskbaserade metoden införs ett tydligare uppströmsperspektiv i dricksvattenberedningen. Risker ska i möjligaste mån hanteras redan där föroreningen av vattnet kan uppstå och inte först i samband med beredningen av dricksvatten i vattenverket. Förutom att den riskbaserade metoden tydligare pekar på huvudprincipen att förorenaren betalar åtgärder mot föroreningar, bör enligt utredningen ett sådant angreppssätt leda till att åtgärder mot utsläpp ofta blir billigare jämfört med insatser i efterhand. Enligt utredningen bör metoden när den är helt genomförd kunna förebygga skadeverkningar av utsläpp liknande de uppmärksammade utsläppen av PFAS.

Av direktivets artikel 13.7 ska kommissionen senast den 12 januari 2024 fastställa tekniska riktlinjer för analysmetoder för övervakning av PFAS-ämnen under parametrarna PFAS totalt och Summan av PFAS, inbegripet detektionsgränser, parametervärden och provtagningsfrekvens. Vidare anger artikel 25.1 att medlemsstaterna senast den 12 januari 2026 ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att dricksvatten är förenligt med de parametervärden som anges i del B i bilaga 1 för bl.a. PFAS totalt och Summan av PFAS.

Enligt artikel 8.3 i direktivet ska de vattenleverantörer som utför övervakning i tillrinningsområdena för uttagspunkter eller i råvatten vara skyldiga att informera de behöriga myndigheterna om trender för, och ovanliga antal eller koncentrationer av, övervakade parametrar, ämnen eller förorenande ämnen. Vidare ska medlemsstaterna enligt artikel 8.5 säkerställa att vattenleverantörer och behöriga myndigheter har tillgång till den information om riskbedömningen som avses i punkterna 2 och 3. På grundval av riskbedömningen ska medlemsstaterna enligt artikel 8.4 säkerställa att det vidtas relevanta riskhanteringsåtgärder i tillrinningsområdena för att förebygga eller kontrollera de risker som identifierats. Åtgärderna för att hantera risker kan vara förebyggande eller begränsande åtgärder eller ytterligare övervakning. Det kan också handla om att utvärdera om det finns ett behov av att upprätta

säkerhetszoner eller andra relevanta zoner. I första hand ska förebyggande åtgärder vidtas.

Av direktivets artikel 8.4 framgår det att de förebyggande och begränsande åtgärder som ska vidtas ska vara sådana som går utöver de åtgärder som förutses eller vidtas i enlighet med artikel 11.3 d i ramdirektivet för vatten. I den bestämmelsen anges vissa åtgärder som ska ingå i de åtgärdsprogram som medlemsstaterna enligt artikel 11.1 i ramdirektivet ska upprätta, bl.a. åtgärder för att skydda vattenkvaliteten i syfte att minska den nivå av vattenrening som krävs för framställning av dricksvatten.

Livsmedelsverket har sedan 2014 uppmanat alla kommuner att undersöka om det finns PFAS-ämnen i dricksvattnet och att åtgärda halter som varit för höga. Med anledning av det nya dricksvattendirektivets krav har Livsmedelsverket antagit nya gränsvärden för fyra PFAS-ämnen, arsenik, bly och kadmium i dricksvatten (LIVSFS 2022:12). Föreskrifterna trädde i kraft den 1 januari 2023. För PFAS har det satts ett så strängt gränsvärde som det är möjligt att göra. Bestämmelserna om undersökning av och åtgärder när det gäller bl.a. PFAS 4 och PFAS 21 ska tillämpas första gången den 1 januari 2026.

Taxorna för vatten- och avloppstjänster fastställs av kommunen. Av 30 § vattentjänstlagen följer att va-taxan ska fastställas enligt en självkostnadsprincip och att varje förbrukargeneration ska stå för sina egna kostnader. Själva vattnet som resurs är gratis i Sverige, och dricksvattenkonsumenten betalar därför för produktion och distribution av dricksvatten. Varje kommun ska fastställa sin egen taxa baserad på sina unika kostnader.

År 2019 infördes ett statligt stöd till åtgärder för en tryggad tillgång till dricksvatten genom förordningen (2019:556) om statligt stöd för bättre vattenhushållning. Förordningen innebär att länsstyrelserna får ge bidrag till åtgärder för bättre vattenhushållning och bättre tillgång till dricksvatten. Havs- och vattenmyndigheten har årligen tilldelat länsstyrelserna medel för detta, och bidraget har sedan kunnat sökas hos länsstyrelserna. Under perioden 2019–2022 har ca 500 projekt tilldelats bidraget som har avsett åtgärder i fråga om vattenskyddsområden, vattenbesparing, framtagning av kunskaps- och planeringsunderlag, investering i ny teknik eller andra åtgärder för en tryggad tillgång till dricksvatten. Bidraget har även använts av länsstyrelserna för arbete som gäller samma bidrag. För 2023 fanns det inga nya medel att söka.

Högsta domstolen meddelade den 5 december 2023 dom i mål T 486-23. I detta mål hade ett antal privatpersoner yrkat att Högsta domstolen skulle fastställa att Ronneby Miljö och Teknik AB är ansvarigt för att kompensera dem för personskador i form av förhöjda halter PFAS i blodet, vilket innebär ökade hälsorisker och fysiska förändringar och försämringar av kroppen. I sin dom fastställer Högsta domstolen att den beaktansvärda kroppsliga försämring som manifesterats i de höga halterna PFAS i blodet för var och en av klagandena ska anses utgöra ett sådant fysiskt defekttillstånd som i skadeståndsrättslig mening är en personskada. Domstolen avgjorde att det därmed fanns

förutsättningar att fastställa att Ronneby Miljö och Teknik AB är ansvarigt för att kompensera klagandena för dessa personskador.

Utskottets ställningstagande

Bisfenol och riskbedömningar av fastighetsinstallationer

Utskottet vill inledningsvis poängtera att utifrån försiktighetsprincipen bör exponeringen av farliga ämnen begränsas så långt som möjligt. Samtidigt ska de åtgärder som vidtas vara proportionerliga och effektiva.

När det gäller bisfenol A är utskottet väl medvetet om de farhågor som finns. Även små doser av ämnet anses kunna skada känsliga grupper, och av denna anledning har ett antal åtgärder vidtagits på såväl nationell nivå som EU-nivå för att begränsa förekomsten av bisfenoler. Utskottet vill särskilt framhålla att det i Sverige sedan flera år tillbaka är förbjudet att vid renovering av tappvattenrör använda tvåkomponentsepoxi som innehåller bisfenol A.

Utskottet noterar att den riskbedömning av fastighetsinstallationer som föreskrivs i direktivet är inriktat på bly och legionella. Regeringen bedömer att det därför inte är motiverat att i nuläget också inbegripa övervakning av bisfenol inom ramen för denna riskbedömning. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning av de skäl som regeringen anför i denna del.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2023/24:2769 (V) yrkande 2 och 2023/24:2773 (MP) yrkande 4.

Nationell lista över hälsofarliga ämnen

Utöver de kvalitetskrav för dricksvatten i EU som gäller enligt det nya dricksvattendirektivet noterar utskottet att kommissionen tagit fram en s.k. bevakningslista. Listan syftar till att på ett dynamiskt och flexibelt sätt bemöta farhågor om vad för effekt nya föreningar, t.ex. hormonstörande ämnen och läkemedel, har på människors hälsa genom användningen av dricksvatten. Bevakningslistan syftar även till att hantera nya föreningar i försörjningskedjan.

I stället för att varje medlemsland var för sig arbetar med att bevaka ämnen som inger farhågor för människors hälsa ser utskottet ett värde i att sådana ämnen identifieras och hanteras på EU-gemensam nivå. Utskottet påminner om målet med det omarbetade dricksvattendirektivet som är att skydda människors hälsa genom att säkerställa att dricksvattnet är hälsosamt och rent inom hela unionen.

Därmed avstyrks motionerna 2023/24:2769 (V) yrkande 1 och 2023/24:2773 (MP) yrkande 3.

Arbetet med miljöövervakning och vattenskyddsområden

När det gäller förändringar i dels miljöövervakningen, dels arbetet med vattenskyddsområden kan utskottet konstatera att regeringen valt att inte hantera sådana frågor inom ramen för det aktuella lagförslaget. Regeringen hänvisar

till att behovet av såväl övervakning som vattenförvaltningens organisation i denna del nyligen har utretts och att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att ta om hand om de förslag och bedömningar som lämnats av respektive utredning. Dessutom arbetar ansvariga myndigheter med ett uppdrag att utreda en lämplig hantering och insamling av dricksvattenproducenternas råvattendata.

I likhet med regeringen anser utskottet att det vore olämpligt att föregripa de överväganden som behöver göras i frågan. Inte desto mindre förutsätter utskottet att regeringen vidtar de åtgärder som behövs och återkommer till riksdagen i det fall det krävs lagändringar för att säkerställa att den miljöövervakning som direktivet ställer krav på också genomförs.

Motion 2023/24:2773 (MP) yrkandena 2 och 5 lämnas utan vidare åtgärd med anledning av det som anförs ovan.

Statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS

Utskottet noterar att det fr.o.m. den 1 januari 2026 gäller nya gränsvärden för PFAS i dricksvatten, bl.a. till följd av det nya dricksvattendirektivet. Detta ställer nya krav på reningsverken, men även på minskad spridning av PFAS i naturen. I detta sammanhang vill utskottet peka på betydelsen av ett uppströmsperspektiv i dricksvattenberedningen. Det finns ett stort värde i att risker i möjligaste mån hanteras redan där föroreningen av vattnet kan uppstå och inte först i samband med beredningen av dricksvatten i vattenverket. Den riskbaserade metoden som följer av det nya dricksvattendirektivet innebär en tyngdpunktsförskjutning i denna riktning som utskottet ser mycket positivt på.

Utskottet ser inget skäl att förorda det förslag som väckts i motion 2023/24:687 (MP) yrkande 9. Motionsförslaget avstyrks.

Vattenförvaltningens myndighetsstruktur och ansvarsfördelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om vattenförvaltningens myndighetsstruktur och om ett tydliggörande i lag av den kommunala vavhuvudmannens underhållsansvar.

Jämför reservation 5 (S, C), 6 (SD, C) och 7 (MP).

Motionerna

Vattenförvaltningens myndighetsstruktur

I kommittémotion 2023/24:2774 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1 ifrågasätts de utökade befogenheter som vattenmyndigheterna får i och med regeringens lagförslag. Enligt motionärerna är ansvaret för vattenförvaltningen alltför utspritt, och vattenmyndigheterna klarar inte av att balansera olika

intressen. För att det nya dricksvattendirektivet ska kunna genomföras på ett effektivt sätt och därmed medverka till att syftet med direktivet säkerställs behöver vattenförvaltningen i Sverige utvecklas.

Enligt yrkande 2 bör regeringen återkomma med ett förslag om hur vattenmyndigheternas arbetsuppgifter ska fördelas. I yrkande 3 anser motionärerna att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur vattenmyndigheternas ansvar kan fördelas på andra myndigheter i enlighet med vad som föreslagits i Vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66). I likhet med vad som föreslogs i den utredningen anser motionärerna att vattenmyndigheterna bör läggas ned och deras arbetsuppgifter fördelas till Havs- och vattenmyndigheten, SGU och länsstyrelserna.

Kommunala va-huvudmannens underhållsansvar

Enligt kommittémotion 2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1 bör det införas ett lagkrav på kommunerna så att förnysetakten och utbyggnaden av va-nätet säkerställer kvaliteten på dricksvatten och avloppsrening samt för att inte lägga för stor skuld på framtidens kommuninvånare. Motionärerna framhåller att underhåll av och investeringar i va-systemet måste säkras. De anser därför, till skillnad från regeringen, att det behövs ett förtydligande av huvudmannens underhållsansvar i lagen om allmänna vattentjänster. Ramarna för ett sådant lagkrav bör utredas vidare. Ett likalydande förslag presenteras även i kommittémotion 2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 2. Vidare i motionens yrkande 3 anför motionärerna att det behöver specificeras vilka krav som ska ställas på en kommunal va-huvudman och vilken servicenivå som ska krävas. Motionärerna anser att ett större nationellt ansvar är viktigt för att säkra tillgången till dricksvatten och avloppsrening i hela landet.

Propositionen

Vattenförvaltningens myndighetsstruktur

I propositionen redovisar regeringen skälen till varför den anser att riskbedömningen och riskhanteringen i fråga om tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten bör hanteras inom ramen för vattenförvaltningens nuvarande myndighetsstruktur.

Regeringen redovisar att syftet med bestämmelserna i dricksvattendirektivet inte är att ersätta det arbete som görs inom ramen för vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten, eller att det ska göras parallella bedömningar. Riskbedömningen och riskhanteringen enligt artikel 8 i det nya direktivet ska i stället komplettera det arbete som redan görs i fråga om vatten som används för uttag av dricksvatten enligt ramdirektivet för vatten. Regeringen anser mot den bakgrunden och i likhet med utredningen och merparten av remissinstanserna att det framstår som naturligt att riskbedömningen och

riskhanteringen av tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten hanteras inom ramen för vattenförvaltningen.

Vidare konstaterar regeringen att tillrinningsområdena för uttagspunkter är en del av avrinningsdistrikten i vattenförvaltningen. Att så långt som möjligt anpassa en organisation efter vattnets väg var ett av skälen till att inrätta de fem vattendistrikten med en ansvarig myndighet, dvs. en vattenmyndighet, för respektive distrikt. Redan detta talar enligt regeringens mening för att ansvaret för riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena bör ligga på vattenmyndigheterna.

Regeringen tillägger att det också finns stora fördelar med en ordning som innebär att det är samma myndigheter som ansvarar för de uppgifter som ska utföras enligt såväl det nya dricksvattendirektivet som ramdirektivet för vatten. Dricksvattendirektivet förutsätter att de uppgifter som samlats in enligt ramdirektivet för vatten samordnas och återanvänds vid en riskbedömning. Det kan enligt regeringen således antas att vattenmyndigheterna genom sitt arbete med vattenförvaltningen i stor utsträckning har tillgång till uppgifter, särskilt sådana som gäller dricksvattenförekomster, som behövs för att utföra en riskbedömning.

En ordning som innebär att vattenmyndigheterna också beslutar om riskhanteringsåtgärder enligt det nya dricksvattendirektivet innebär att myndigheterna kan göra en sammanvägd bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas på grund av respektive direktiv och vilka konsekvenser de har. Att samma myndigheter beslutar om åtgärder enligt de båda direktiven säkerställer enligt regeringen också att de åtgärder som man fattar beslut om är förenliga med varandra.

En ytterligare faktor som enligt regeringen talar för att ansvaret för riskbedömning och riskhantering enligt dricksvattendirektivet bör ligga på vattenmyndigheterna är att dessa har byggt upp en kompetens kring vattenförvaltning och dricksvattenförekomster som är värdefull att ta till vara på i arbetet med riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena.

När det gäller kritiken mot vattenförvaltningens myndighetsstruktur konstaterar regeringen att en särskild utredare nyligen har utrett och utvärderat den svenska vattenförvaltningen (dir. 2017:96). I betänkandet En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66) föreslår utredaren omfattande organisatoriska förändringar när det gäller vattenförvaltningen. Förslagen innebär bl.a. att uppdraget som vattenmyndighet ska upphöra för de länsstyrelser som har ett sådant uppdrag i nuläget. I stället ska vattenmyndigheternas uppgifter fördelas på regeringen, Havs- och vattenmyndigheten, SGU och länsstyrelserna.

Regeringen redovisar att förslagen i betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Regeringen vill inte föregripa de ställningstaganden som kan komma att göras med anledning av betänkandets förslag, utan utgångspunkten för regeringens bedömning i detta lagstiftningsärende är vattenförvaltningens nuvarande myndighetsstruktur. Mot bakgrund av detta anser regeringen, i likhet med utredningen, att riskbedömningen och riskhanteringen när det gäller tillrinningsområdena bör hanteras av vattenmyndigheterna inom ramen för

vattenförvaltningen. Regeringen framhåller att länsstyrelserna har i uppdrag att bistå vattenmyndigheterna i arbetet med vattenförvaltningen. Även de uppgifter som följer av artikel 8 i det nya dricksvattendirektivet omfattas av länsstyrelsernas uppdrag.

Under frågestunden den 18 januari 2023 framhöll klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari att det finns en kritik mot hur vattenförvaltningen är organiserad och att detta är en fråga som regeringen nu tittar på. Vattenförvaltningen måste vara effektiv och ändamålsenlig. Enligt regeringen finns det bättre sätt att organisera arbetet och hur besluten om vattenförvaltningen fattas. Statsrådet redovisade att regeringen har initierat ett arbete på departementet för att undersöka vad som behöver förändras för att vattenförvaltningen ska fungera bättre. Processerna behöver vara utarbetade och förankrade och organisationen behöver vara ändamålsenlig om Sverige ska lyckas med att få till en god vattenförvaltning. Statsrådet tillade att frågan är komplex och att regeringen först måste se till att förslagen till en förändrad organisation är utarbetade innan de presenteras för riksdagen.

Kommunala va-huvudmannens underhållsansvar

I propositionen redovisar regeringen att den anser att det inte bör införas ett förtydligande i lagen om allmänna vattentjänster om huvudmannens underhållsansvar. Som skäl för sin bedömning framhåller regeringen bl.a. följande. Det finns inte någon uttrycklig bestämmelse om underhåll av en allmän va-anläggning i vattentjänstlagen, utan det grundläggande ansvaret för att tillgodose behovet av en allmän va-anläggning ligger enligt 6 § vattentjänstlagen på kommunerna. Av bestämmelsen framgår att om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse ska kommunen se till att behovet snarast, och så länge behovet kvarstår, tillgodoses genom en allmän va-anläggning. I kravet på att se till att det finns en allmän va-anläggning så länge som behovet finns ligger, förutom ansvaret att se till att det finns en fungerande allmän va-anläggning, ett krav på löpande underhåll (jfr prop. 2005/06:78 s. 65).

Regeringen redovisar att sedan den 1 januari 2023 är kommunerna skyldiga att ta fram s.k. vattentjänstplaner som ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses (6 a § vattentjänstlagen). Vattentjänstplanen ska enligt 6 b § vattentjänstlagen innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Planen ska även innehålla en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Vidare konstaterar regeringen att det av 10 § vattentjänstlagen följer att en allmän va-anläggning ska ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser. Med uttrycket

ordna i 10 § vattentjänstlagen avses alla åtgärder som kan behövas för att en va-anläggning ska komma till stånd och bevaras, såsom exempelvis att anlägga och utforma anläggningen, utföra service och införskaffa eller renovera nödvändiga anordningar för anläggningen (prop. 2005/06:78 s. 137).

Kravet på att ordna de anordningar som behövs för att va-anläggningen ska kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk åligger huvudmannen (13 § första stycket 3 vattentjänstlagen). De krav som ska tillgodoses framgår i första hand av miljöbalken och livsmedelslagstiftningen.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det redan följer av bestämmelserna i vattentjänstlagen att en allmän va-anläggning ska underhållas. Den ändring som utredningen föreslår behövs därför inte. Förslaget är inte heller en förutsättning för genomförandet av dricksvattendirektivet.

Kompletterande uppgifter

Vattenutredningen och Va-beredskapsutredningen

Den 21 november 2023 överlämnade Vattenutredningen sitt betänkande En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72). I uppdraget ingick bl.a. att analysera och lämna förslag på hur kommunerna vid planläggning och prövning enligt plan- och bygglagen ska kunna säkerställa att miljökvalitetsnormer för vatten följs, att dagvatten hanteras på ett hållbart sätt och att dricksvattenförsörjningen tryggas.

I fråga om kommunernas roll i att trygga dricksvattenförsörjningen utifrån ett vattenbristperspektiv föreslår utredningen att det förtydligas att kommunen i samband med planläggning i detaljplan, om det finns särskilda skäl, kan bestämma skyddsåtgärder för att motverka eller förebygga brist på vatten. Särskilda skäl finns exempelvis om bebyggelse behöver placeras i områden med svag förmåga att magasinera grundvatten eller där vattenbrist ofta uppstår av andra geologiska eller klimatrelaterade skäl.

Utredningen föreslår vidare att det i lagen om allmänna vattentjänster införs ett nytt bemyndigande enligt vilket regeringen, eller länsstyrelsen eller kommunen efter regeringens bemyndigande, får meddela ytterligare föreskrifter om förbud eller begränsningar när det gäller användningen av dricksvatten vid vattenbrist eller risk för vattenbrist. Om en fastighetsägare bryter mot sådana föreskrifter om förbud eller om begränsning när det gäller användningen av dricksvatten eller ett beslut som har meddelats med stöd av en sådan föreskrift ges huvudmannen en möjlighet att stänga av vattenförsörjningen till en fastighet. Regleringen innebär en skärpning jämfört med de rekommendationer om användningen av dricksvatten som kommuner meddelar i dag.

Därutöver föreslås att det i lagen om allmänna vattentjänster införs ett krav på landets kommuner att, om det behövs för att säkerställa ett tillräckligt skydd av en allmän vattentäkt som ger mer än tio kubikmeter per dygn i genomsnitt eller som försörjer fler än 50 personer, ska antingen kommunen eller va-huvudmannen hos den berörda länsstyrelsen ansöka om skydd av vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken, eller, kommunen besluta om skydd av

vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken. Syftet med förslaget är att säkerställa ett tillräckligt skydd av sådana vattentäkter som enligt vattendirektivet ska ha ett tillräckligt skydd.

I fråga om dagvattenhantering föreslår utredningen att det i lagen om allmänna vattentjänster förtydligas att dagvattenhantering är en egen vattentjänst skild från avloppshantering. Vidare införs en möjlighet för kommunen att, om det behövs för att bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning, förelägga en fastighetsägare inom verksamhetsområdet att vidta eller underhålla sådana dagvattenåtgärder på tomten som framgår av skyddsbestämmelser eller andra planbestämmelser i en detaljplan eller områdesbestämmelser.

Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

I augusti 2022 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster (dir. 2022:127, nedan Va-beredskapsutredningen). Syftet med utredningen är att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Utredaren ska bl.a.

- klarlägga behovet av förändringar av de olika aktörernas uppgifter och ansvarsfördelningen dem emellan samt vid behov lämna förslag på sådana förändringar för att säkerställa de grundläggande förutsättningarna för en kontinuerlig leverans av vattentjänster i hela landet, även vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig
- klarlägga behovet av krav på planering, förberedelseåtgärder och kontinuerlig leverans av vattentjänster samt vid behov lämna förslag på sådana krav för att stärka va-huvudmännens beredskap att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig
- klarlägga omfattningen av behovet av en försörjningsberedskap av vattentjänster och lämna förslag för att säkerställa robusthet och kontinuitet i hela landet av försörjningen av kritiska material.

Va-beredskapsutredningen ska redovisas senast den 30 november 2024.

Utskottets ställningstagande

Vattenförvaltningens myndighetsstruktur

Utskottet konstaterar att den svenska myndighetsstrukturen för vattenförvaltningen stöptes om i och med genomförandet av ramdirektivet för vatten. Under de två decennier som gått sedan dess har vattenförvaltningen ställts inför ett antal nya utmaningar. De utmaningar som vattenförvaltningen står inför är komplexa och har många orsaker, inte minst bristande organisation och arbetsformer. Av denna anledning har vattenförvaltningsarbetet vid flera tillfällen under senare år varit föremål för utredningar med förslag om att strukturen på olika sätt ska förändras.

I detta betänkande behandlas ett lagförslag som med utgångspunkt i befintlig myndighetsstruktur säkerställer ett genomförande av våra EU-rättsliga åtaganden. Utskottet kan inte nog understryka vikten av att vattenförvaltningens organisation är effektiv, samordnad, förankrad och ändamålsenlig för att vi ska kunna leva upp till EU-rättens krav. Utskottet ser därför mycket positivt på att regeringen initierat ett arbete med att ta fram förslag som säkerställer en god vattenförvaltning. Utskottet vill inte föregå det fortsatta beredningsarbetet utan avstyrker motion 2023/24:2774 (C) yrkandena 1–3.

Kommunala va-huvudmannens underhållsansvar

När det gäller ett förtydligande i lag om kommunernas underhållsansvar av va-infrastrukturen konstaterar utskottet att kommunen enligt 6 § vattentjänstlagen har ansvaret för att en allmän va-anläggning fyller sin uppgift så länge behovet finns kvar. Förutom ansvaret att se till att det finns en fungerande va-anläggning, innebär bestämmelsen en löpande underhållsskyldighet. Utskottet konstaterar även att det nyligen införts en skyldighet för kommunerna att ta fram s.k. vattentjänstplaner med kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Utskottet noterar att civilutskottet i sitt yttrande påpekar dessa rättsliga förhållanden och utifrån detta inte ser skäl för ett tillkännagivande om förändringar i vattentjänstlagstiftningen.

Därutöver påminner utskottet om det utredningsarbete som pågår. Va-beredskapsutredningen har i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Inom ramen för uppdraget ingår bl.a. att klarlägga behovet av förändringar av de olika aktörernas uppgifter och ansvarsfördelningen dem emellan samt vid behov lämna förslag på sådana förändringar för att säkerställa de grundläggande förutsättningarna för en kontinuerlig leverans av vattentjänster i hela landet.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2023/24:2773 (MP) yrkande 1 och 2023/24:1521 (MP) yrkandena 2 och 3.

Övriga åtgärder för att säkra tillgången till dricksvatten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om krisberedskap och klimatförändringar samt tillgång till dricksvatten på offentliga platser och vid värmeböljor.

Jämför reservation 8 (S), 9 (C), 10 (MP) och 11 (MP).

Motionerna

Krisberedskap och klimatförändringar

I ett antal yrkanden framhålls betydelsen av ytterligare insatser för att säkra dricksvattenförsörjningen, inte minst till följd av klimatförändringarna. I kommittémotion 2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 28 framhålls betydelsen av att regeringen vidtar åtgärder för att trygga en säker dricksvattenförsörjning med anledning av klimatförändringarna och potentiella kriser. Viktiga steg har tagits genom det EU-gemensamma regelverket för vattenfrågorna. Det är en utmaning för Sverige att uppfylla kraven i dessa regelverk.

Enligt kommittémotion 2023/24:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 bör regeringen utveckla en strategi för fördelning av resurser vid stor vattenbrist. Motionärerna påpekar att tillgången till rent vatten länge har varit en självklarhet i Sverige, men att det senaste årtiondet har gett oss anledning att inse att vi inte kan ta detta för givet. Ju robustare den grundläggande vatteninfrastrukturen är desto mindre är sannolikheten för att dricksvattnet ska bli otjänligt.

I partimotion 2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 102 föreslås att regeringen tar fram en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Motionärerna understryker vikten av att skyddet av dricksvattenresurserna stärks och att klimatanpassning måste vara en utgångspunkt. Även i kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 20 föreslås en strategi för vattenförsörjning i ett förändrat klimat.

I kommittémotion 2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 16 framhålls betydelsen av att säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommunerna att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. våtmarker. Likalydande förslag presenteras även i kommittémotion 2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1 och kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 21.

Tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeböljor

Enligt kommittémotion 2023/24:903 av Katharina Luhr m.fl. (MP) yrkande 22 bör regeringen verka för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser.

Enligt motionens yrkande 23 bör regeringen vidta åtgärder för att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor. Den akuta dricksvattentillgången behöver säkerställas till alla vid långvarig värme, både vid risker för vattenbrist i delar av landet men även för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress.

Kompletterande uppgifter

Krisberedskap och klimatförändringar

I december 2020 beslutade riksdagen om övergripande mål för totalförsvaret inklusive det civila försvaret för perioden 2021–2025 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Målet för det civila försvaret omfattar bl.a. förmågan att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och upprätthålla en nödvändig försörjning. Att säkerställa en nödvändig försörjning av bl.a. dricksvatten är avgörande för att upprätthålla förmågan inom totalförsvaret. Nödvändig försörjning innebär som regel en lägre ambitionsnivå än i ett fredstida normalläge.

Det civila försvarets mål om förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning omfattar hela samhället, och den pågående återuppbyggnaden berör flera utgifts- och politikområden, bl.a. livsmedels- och dricksvattenförsörjningen. Av totalförsvarspropositionen framgår att en livsmedelsberedskap behöver byggas upp för att livsmedelsförsörjningen ska tryggas inför en säkerhetspolitisk kris under minst tre månader där logistikflödena till och från omvärlden är begränsade.

Viktiga statliga myndigheter i uppbyggnaden av en ny livsmedelsberedskap är bl.a. Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Under de senaste åren har dessa myndigheter arbetat med ett antal uppdrag som på olika sätt berör arbetet i fråga om livsmedels- och dricksvattenförsörjning. I december 2022 beslutade regeringen att fortsätta arbetet för att bygga upp en livsmedelsberedskap. De uppdrag som ansvariga myndigheter haft sedan tidigare förtydligas och inriktas mot höjd beredskap. I regleringsbrevet för 2023 fick Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA i uppdrag att fortsätta arbetet för att, inom ramen för det civila försvaret, bygga upp en livsmedels beredskap. Bland åtgärderna ingår bl.a. att identifiera samhällsviktig verksamhet i livsmedelskedjan som är nödvändig för totalförsvaret samt att analysera livsmedelskedjans beroenden och sårbarheter och hur livsmedels flödena i landet ser ut.

Som redovisas ovan har regeringen tillsatt en utredning (dir. 2022:127) för att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av

ett förändrat klimat. Utredningen syftar också till att bidra till arbetet med förstärkt krisberedskap och civilt försvar inom livsmedels- och dricksvattenförsörjningen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024.

I mars 2023 överlämnades departementspromemorian En säkrare tillgång till vattenreningskemikalier (Ds 2023:9). Utredningens uppdrag var att bedöma i vilken utsträckning den befintliga lagstiftningen kan användas för att styra fördelningen av nödvändiga kemikalier och att vid behov analysera och lämna förslag på en författningsreglerad ordning som innebär att det ska vara möjligt för staten att vid en bristsituation styra fördelningen av kemikalier som används för rening av dricksvatten och avlopp. I promemorian lämnas förslag till lag om omfördelning av vattenreningskemikalier vid vissa allvarliga bristsituationer. Promemorian bereds inom Regeringskansliet.

Även det nya dricksvattendirektivet innebär förändringar i arbetet med beredskapsfrågorna. Det tidigare dricksvattendirektivet fokuserade i huvudsak enbart på dricksvattnets kvalitet vid kranen, men det nya direktivet tar ett vidare grepp om frågan. Att direktivet ska fungera i förhållande till klimatförändringarna och nya okända föroreningar nämns särskilt.

Som redovisas ovan är en grundläggande nyhet i det nya dricksvattendirektivet att det ställs krav på att det ska införas en riskbaserad metod för vattensäkerhet som omfattar alla faser i vattenproduktionskedjan. Metoden ska utgå från den kunskap som finns och de åtgärder som genomförts inom ramen för EU:s ramdirektiv för vatten, och den ska ta större hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Metoden ska innefatta en riskbedömning och riskhantering när det gäller avrinningsområdena för uttagspunkterna för dricksvatten och för det försörjningssystem som innefattar uttag, beredning, lagring och distribution av vatten till leveranspunkten som utförs av vattenleverantörerna.

Av skälsats 15 framgår det bl.a. att den nya riskbaserade metoden bör ta större hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. De riskbedömningar som görs bör ses över regelbundet, bl.a. för att bemöta hot från klimatrelaterade extrema väderhändelser.

För att bemöta direktivets krav på större hänsynstagande till hur bl.a. klimatförändringarna påverkar vattenresurserna föreslår regeringen ett antal lagändringar som genomför direktivets krav om riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten i svensk rätt. Som redovisas ovan föreslås det att miljöbalkens bestämmelser om åtgärdsprogram för att följa en miljökvalitetsnorm även ska gälla riskhanteringsåtgärder som avser tillrinningsområden. Vattenmyndigheterna bör få fatta beslut om ett förslag till riskhanteringsåtgärder som kan lämnas över till kommissionen.

Tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeböljor

I skälsats 33 till direktivet framgår bl.a. följande. För att ta itu med kvalitets- och tillgänglighetsaspekterna av tillgången till vatten, samt för att bidra till att

genomföra princip 20 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, bör medlemsstaterna behandla frågan om tillgång till vatten på nationell nivå. Detta bör åstadkommas genom åtgärder som syftar till att förbättra tillgången till dricksvatten för alla, särskilt genom att inrätta utomhus- och inomhusutrustning på allmän plats, om det är tekniskt möjligt, och genom åtgärder som syftar till att främja användningen av kranvatten, t.ex. genom att uppmuntra tillhandahållandet av gratis dricksvatten i offentliga förvaltningar och offentliga byggnader eller, gratis eller till en låg serviceavgift, för kunder i restauranger och personalmatsalar och i samband med cateringtjänster.

Av artikel 16 följer att medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten för alla, särskilt utsatta och marginaliserade grupper, såsom dessa definieras av medlemsstaterna. I detta syfte får medlemsstaterna vidta åtgärder för att

- a. öka medvetenheten om närmaste utomhus- eller inomhusutrustning
- b. inleda kampanjer för att informera allmänheten om kvaliteten på sådant vatten
- c. främja tillhandahållandet av sådant vatten inom offentliga förvaltningar och i offentliga byggnader
- d. främja tillhandahållandet av sådant vatten, gratis eller till en låg serviceavgift, för kunder i restauranger och personalmatsalar och i samband med cateringtjänster.

Dricksvattenutredningen (SOU 2021:81) bedömer det att det inte behövs några författningsändringar för att genomföra direktivet i denna del. Anledningen till att vissa grupper har en bristande tillgång till dricksvatten beror många gånger på avsaknad av ett stadigvarande boende. Sådana frågeställningar ska i första hand tas omhand av socialtjänsten, och insatser ska beredas den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen (2001:453).

Utredningens bedömning är att det för närvarande inte finns skäl att införa tvingande regler om att utomhus- och inomhusutrustning för dricksvatten ska installeras på allmän plats. Kostnaden för en sådan åtgärd, med beaktande av demografiska och geografiska förhållanden, kan inte anses motiverad med hänsyn till de nuvarande behoven. Det får anses vara upp till respektive kommun att avgöra om det finns behov av en sådan inomhus- och utomhusutrustning på allmän plats.

Utskottets ställningstagande

Krisberedskap och klimatförändringar

I likhet med motionärerna fäster utskottet en mycket stor vikt vid att arbetet med att stärka krisberedskapen när det gäller vattentjänster fortsätter, inte minst när det gäller dricksvatten. Utskottet har vid upprepade tillfällen uppmärksammat att en omfattande återuppbyggnad av det civila försvaret i enlighet med totalförsvarsbeslutet har påbörjats. Utskottet påminner återigen om det mycket aktiva arbete som härigenom pågår inom Regeringskansliet

och kommittéväsendet. Utskottet noterar särskilt det arbete som pågår med att klarlägga behovet av åtgärder för att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat.

I avvaktan på resultatet av detta utredningsarbete avstyrker utskottet motionerna 2023/24:2629 (S) yrkande 28, 2023/24:2485 (C) yrkande 20, 2023/24:996 (MP) yrkande 102, 2023/24:903 (MP) yrkandena 20 och 21, 2023/24:2450 (MP) yrkande 16 samt 2023/24:1521 (MP) yrkande 1.

Tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeböljor

När det gäller motionsförslagen om att på olika sätt trygga tillgången till säkert dricksvatten på allmän plats påminner utskottet om att ansvaret för denna fråga i huvudsak ligger på kommunal nivå. Det är kommunerna, och inte riksdagen, som bäst bedömer och hanterar det eventuella behovet av inomhus- och utomhusutrustning för dricksvatten på offentliga platser. Utskottet noterar vidare att vissa grupperns bristande tillgång till dricksvatten i huvudsak beror på avsaknaden av ett stadigvarande boende. Den problematiken hanteras främst av socialtjänsten, och insatser ska erbjudas den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen. Därmed avstyrker utskottet motion 2023/24:903 (MP) yrkandena 22 och 23.

Reservationer

1. Bisfenol och riskbedömningar av fastighetsinstallationer, punkt 2 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2769 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 och

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Det nya dricksvattendirektivet innehåller bestämmelser om riskbedömning och efterföljande åtgärder vid fastighetsinstallationer. Det kan t.ex. handla om ledningar som installeras mellan dricksvattenkranar och distributionsnätet.

Naturskyddsföreningen har i sitt remissvar framfört att bisfenoler saknas på listan över vilka ämnen som särskilt ska beaktas vid denna riskbedömning. Det är vanligt i Sverige med s.k. relining där bisfenol A eller någon annan bisfenol har använts. Vi vill framhålla att bisfenol A är hormonstörande och kan påverka fortplantningen. Även små doser bedöms kunna skada foster och små barn.

Som också regeringen framför i propositionen är direktivet tydligt med att en allmän analys ska omfatta alla potentiella risker som är förknippade med fastighetsinstallationer, inte bara legionella och bly. Vi anser att riskerna med bisfenoler måste leda till en tydligare övervakning vid riskbedömning av fastigheter och byggnader på nationell nivå.

Av denna anledning är det rimligt att riskbedömningen av fastighetsinstallationer även inkluderar förekomst av bisfenoler i dricksvattnet, och att gränsvärdet för bisfenol A i kranvattnet sätts så att det speglar Efsas bedömning.

2. Nationell lista över hälsofarliga ämnen, punkt 3 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2769 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 och

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Sverige har länge haft hög kvalitet på dricksvattnet. Men i dag innehåller många sjöar som är viktiga dricksvattentäkter både läkemedelsrester och PFAS. Det behövs tydliga föreskrifter om vad som ska ingå vid riskbedömning för att uppnå hälsosamt och rent vatten, särskilt när det gäller risker kopplade till kemiska parametrar som miljögifter och läkemedelsrester. Dricksvattendirektivets bilaga 1 b omfattar en lista på ämnen som ska övervakas. Listan innehåller dock bara en bråkdel av de hälsofarliga ämnen som förekommer i vattentäkterna och som därmed även kan förekomma i dricksvattnet.

Vi anser att det finns starka skäl att införa en nationell lista med kemiska parametrar som innehåller fler ämnen och lägre gränsvärden än i bilagan. Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket bör därför ges i uppdrag att i enlighet med artikel 5.3 ta fram och regelbundet uppdatera en kompletterande nationell lista med hälsofarliga ämnen och läkemedelsrester med gränsvärden i linje med Efsa rekommendationer och det senaste kunskapsläget.

3. Arbetet med miljöövervakning och vattenskyddsområden, punkt 4 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkandena 2 och 5.

Ställningstagande

Mitt parti anser att den vattenrelaterade miljöövervakningen måste utökas för att säkra kvalitet och kvantitet på dricksvattenförsörjningen och leva upp till direktivets krav på riskbedömning och riskhantering. Det behöver förtydligas att ett genomförande av det nya direktivet kräver kraftigt utökade resurser i detta avseende, i motsats till de kraftiga nedskärningar av miljöövervakningen som regeringen gjort.

Vidare anser jag att det behövs ett förtydligande när det gäller förhållandet mellan å ena sidan arbetet med vattenskyddsområden och å andra sidan riskbedömningar och riskhantering.

För att tillgodose direktivets krav och trygga framtidens vattenförsörjning är det viktigt att staten främjar att vattenskyddsområden inrättas runt alla dricksvattentäkter i Sverige. I dag saknas vattenskyddsområden vid ca 30 procent av alla kommunala vattentäkter.

Det finns också ett behov av att se över inrättade vattenskyddsområden samt utse reservvattentäkter. Det bör därför förtydligas att detta arbete nu måste intensifieras och att tillräckliga resurser för detta arbete är en förutsättning och måste avsättas.

4. Statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS, punkt 5 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:687 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 9.

Ställningstagande

I många delar av landet är PFAS-ämnen ett reellt problem i både dricksvatten och andra livsmedel. Staten behöver ta sitt ansvar.

Det behövs extra krafttag för att förhindra att PFAS fortsätter att spridas i våra vatten. Förutom ett stopp för ytterligare spridning av PFAS behövs det bättre kunskap om förekomsten av PFAS och utsläpp till våra vatten. Regler behöver utformas för hur en enskild medborgare som får sitt brunnsvatten förstört ska kunna ersättas och kompenseras.

Mitt parti ser även behov av stöd till kommuner som behöver extra rening i sina vattenverk för att kunna leverera friskt och hälsosamt dricksvatten. Av denna anledning bör regeringen utreda ett särskilt stöd till de va-bolag som behöver införa ytterligare rening av dricksvattnet för att nå Livsmedelsverkets gränsvärden för PFAS i dricksvattnet.

5. En utvecklad vattenförvaltning, punkt 6 (S, C)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S) och Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2774 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Det finns ett antal frågor som är viktiga för att det nya dricksvattendirektivet ska kunna genomföras på ett effektivt sätt och därmed medverka till att syftet med direktivet säkerställs. Det gäller inte minst vattenförvaltningens organisation. Eftersom det nya dricksvattendirektivet har nära kopplingar till ramdirektivet för vatten och därmed vattenförvaltningen är det än mer viktigt att beslut fattas om hur vattenförvaltningen ska utvecklas i Sverige.

Vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66) har utrett vattenförvaltningens organisation och bl.a. föreslagit att vattenmyndigheterna avvecklas. Vi noterar att utredningens förslag fortfarande bereds inom Regeringskansliet. Vi vill framhålla betydelsen av att beredningsarbetet med att finna ett bättre organisatoriskt arrangemang för vattenförvaltningen prioriteras.

Enligt vår bedömning är ansvaret för vattenförvaltningen i dag alltför utspritt. Vidare har vattenmyndigheternas arbete inom ramen för den nationella planen för vattenkraft och omprövningarna av vattenkraftens miljö-tillstånd tydliggjort att vattenmyndigheterna har haft svårigheter med att balansera olika intressen.

Mot denna bakgrund behöver befogenhetsfördelningen inom nuvarande myndighetsstruktur bli mer ändamålsenlig. För att åstadkomma en långsiktigt mer effektiv och samordnad förvaltning bör regeringen därför vidta åtgärder för att utveckla organiseringen av vattenförvaltningen.

6. Fördelning av vattenmyndigheternas arbetsuppgifter, punkt 7 (SD, C)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Stina Larsson (C) och Beatrice Timgren (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2774 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Ansvar för vattenförvaltningen är allt för utspritt, och organiseringen av myndighetsstrukturen behöver ses över. I Vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66) föreslås det att vattenmyndigheterna avvecklas och att deras arbetsuppgifter i stället fördelas till Havs- och vattenmyndigheten, SGU och länsstyrelserna. Våra partier delar den bedömningen. I enlighet med utredningens förslag bör regeringen därför återkomma med förslag på hur vattenmyndigheternas ansvar ska fördelas mellan ovan nämnda myndigheter.

7. Kommunala va-huvudmannens underhållsansvar, punkt 8 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3 samt
2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Ett välfungerande system för dricksvatten och avloppsrening (va) lägger grunden för ett fungerande och hälsosamt samhälle, och de är också avgörande för att leva upp till direktivets krav. Mycket av dagens va-system byggdes på 1950- och 60-talet, och förnyelsebehovet runt om i landet är stort. Underhåll och förbättringar av både vattenreningsverk och avloppsreningsverk är nödvändiga och mycket brådskande. Många åtgärder har skjutits på framtiden under lång tid, vilket gör att de riskerar att hamna i knät på nuvarande och kommande generationer som kan komma att stå med stora upprustningsbehov och otillräcklig dricksvattenförsörjning.

Mitt parti anser därför, till skillnad från regeringen, att det behövs ett förtydligande i lagen om allmänna vattentjänster om huvudmannens underhållsansvar. Ramarna för dessa lagkrav, som ska syfta till att säkra långsiktigt hållbara och moderna va-system, behöver dock utredas vidare. Det krävs en uppföljning i form av en kontrollstation senast tre år efter att det nya direktivet trätt i kraft med utvärdering av arbetssätt och uppnådda resultat.

8. Krisberedskap och klimatförändringar, punkt 9 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Jytte Guteland (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 28 och avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 20 och 21,

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 102,

2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 16 och

2023/24:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

Vi har åstadkommit viktiga framsteg i EU när det gäller vattenfrågorna. Ett exempel är ramdirektivet för vatten. Att uppfylla dess krav på god ekologisk och kemisk status i våra vattenmiljöer är en utmaning Sverige står inför. I detta sammanhang anser vi att det är av största vikt att trygga en säker dricksvattenförsörjning, särskilt med tanke på klimatförändringarna och potentiella kriser. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att trygga dricksvattenberedskapen.

9. Krisberedskap och klimatförändringar, punkt 9 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 20 och 21,

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 102,

2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 16 och
2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 28.

Ställningstagande

Tillgången till näst intill obegränsat med rent vatten har länge varit en självklarhet i Sverige. När vi vrider på kranen i hemmet eller på arbetsplatsen är vi vana vid att få ut dricksvatten av hög kvalitet. Det senaste årtiondet har dock gett oss anledning att inse att vi inte kan ta allt detta för givet. Vår va-infrastruktur är föråldrad och behöver klimatanpassas, grundvattennivåerna har sjunkit, och spår av kemikalier, läkemedel och mikroplaster är mer vanligt förekommande i dricksvattnet än tidigare.

Också ur ett beredskaps- och sårbarhetsperspektiv är tillgången på rent dricksvatten en viktig fråga, inte minst i den fortsatta totalförsvarsplaneringen. Av dessa anledningar bedömer jag och mitt parti att det är relevant att utveckla en nationell vattenresursstrategi som i tider av stor vattenbrist tar ett helhetsgrepp om vem eller vilka som ska få vatten, vid vilket tillfälle och hur mycket. Ju robustare den grundläggande vatteninfrastrukturen är desto mindre är risken för att dricksvattnet ska bli otjänligt.

10. Krisberedskap och klimatiförändringar, punkt 9 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 20 och 21,
2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 102,
2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1 och
2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 16 och
avslår motionerna
2023/24:2485 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och
2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 28.

Ställningstagande

Klimatanpassningsarbetet behöver systematiseras ytterligare. Mitt parti ser behov av såväl sektorsstrategier som en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Inte minst måste skyddet av dricksvattenresurserna stärkas. En långsiktig nationell strategi för hantering av vattenresursen måste tas fram, och den politiska styrningen av en hållbar vattenförsörjning måste stärkas. Detta kräver mer samverkan och ökad katastrofberedskap på lokal nivå liksom

ekonomiska satsningar, förändrade lagar och regler samt beteendeförändringar.

Det behövs även åtgärds paket och satsningar på att komma åt den samlade och ökande miljöpåverkan på dricksvattnet från en mängd olika föroreningskällor. Regeringen bör vidta åtgärder för att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas, sanera förorenad mark och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker.

11. Tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeböljor, punkt 10 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 22 och 23.

Ställningstagande

Det pågår en global klimatförändring som i Sverige medför stigande medeltemperatur, ökad nederbörd, mer långvariga värmeböljor och stigande havsnivåer. Dricksvattentillgången behöver säkerställas vid långvarig värme och vid vattenbrist i delar av landet men även för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress. Detta innebär att dricksvatten behöver finnas tillgängligt på offentliga platser. Regeringen bör därför verka för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser. Regeringen bör även vidta åtgärder för att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:30 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).

Följdmotionerna

2023/24:2769 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket bör ges i uppdrag att i enlighet med artikel 5.3 ta fram och regelbundet uppdatera en kompletterande nationell lista med hälsofarliga ämnen och läkemedelsrester med gränsvärden i linje med Efsas rekommendationer och det senaste kunskapsläget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att listan över vilka ämnen som särskilt ska beaktas vid riskbedömning av fastighetsinstallationer bör inkludera förekomst av bisfenoler samt gränsvärden för bisfenol A i kranvattnet i linje med Efsas bedömning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagkrav på kommunerna att inrikta förnysetakt och utbyggnad av va-nätet så att det inte äventyrar kvaliteten på dricksvatten och avloppsrening och inte heller lägger för stor skuld hos framtidens kommuninvånare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den vattenrelaterade miljöövervakningen måste utökas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter bör få i uppdrag att ta fram, och regelbundet uppdatera, en kompletterande nationell lista med kemiska parametrar, hälsofarliga ämnen inklusive bekämpningsmedel och läkemedelsrester med

gränsvärden i linje med Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets (Efsa) rekommendationer och/eller det senaste kunskapsläget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riskbedömningen vid fastighetsinstallationer även måste inkludera förekomst av bisfenoler i dricksvattnet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med vattenskyddsområden måste intensifieras och att tillräckliga resurser för detta arbete måste tillföras och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2774 av Stina Larsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vattenmyndigheternas utökade befogenheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur de i propositionen ökade arbetsuppgifterna för vattenmyndigheterna bör fördelas i stället och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur vattenmyndigheternas ansvar kan fördelas ut på andra myndigheter i enlighet med Vattenförvaltningsutredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:687 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska utreda ett särskilt stöd till de va-bolag som behöver införa ytterligare rening av dricksvattnet för att nå Livsmedelsverkets gränsvärde för PFAS i dricksvattnet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas, sanera förorenad mark och öka den vattenhållande förmågan

- genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser och tillkännager detta för regeringen.
  23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP):

102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till dricksvatten och avloppsrening i hela landet genom att bistå kommuner med att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagkrav på kommunerna att inrikta förnysetakt och utbyggnad av va-nätet så att det inte äventyrar kvaliteten på dricksvatten och avloppsrening och inte heller lägger för stor skuld hos framtidens kommuninvånare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vilka krav som ska ställas på va-huvudmannens servicenivå och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2485 av Stina Larsson m.fl. (C):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en nationell strategi för fördelning av resurser vid stor vattenbrist och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en säker dricksvattenförsörjning, med anledning av klimatförändringarna samt potentiella kriser, behöver tryggas och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om miljöbalken

dels att 5 kap. 7 och 9 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 5 kap. 6 b och 6 c §§ och 9 kap. 16 och 17 §§, och närmast före 5 kap. 6 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.***Risker för kvaliteten på dricksvatten******6 b §***

Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker i tillrinningsområdena för dricksvattenuttag för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten.

6 c §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 6 b §.

7 §²

Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.

Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.

Om en miljökvalitetsnorm för ett geografiskt område inte kan följas på grund av att miljön påverkas av en verksamhet som ligger utanför området,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse 2018:1407.

ska ett förslag till åtgärdsprogram upprättas för hela det område där störningar som påverkar möjligheten att följa normen förekommer.

Den som upprättar förslaget ska Den som upprättar *ett förslag till åtgärdsprogram* ska

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat sätt ge de myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet tillfälle under minst två månader att lämna synpunkter på förslaget, och

2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt *foga* sammanställningen *till* de övriga handlingarna i ärendet.

2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt *se till att* sammanställningen *finns tillsammans med* de övriga handlingarna i ärendet.

9 §³

Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer.

Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljökvalitetsnormer *eller påverka kvaliteten på dricksvatten*.

Programmet ska innehålla

1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas,

1. uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas *eller den eller de risker för dricksvatten som har identifierats*,

2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,

2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas *eller för att skydda kvaliteten på dricksvatten*, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,

3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna och mellan olika åtgärder som avses i 2,

3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna *eller skydda kvaliteten på dricksvatten* och mellan olika åtgärder som avses i 2,

4. i fråga om åtgärder för att följa en miljökvalitetsnorm som avses i 2 § första stycket 1, uppgifter om den förbättring som var och en av åtgärderna bedöms medföra och hur åtgärderna tillsammans bedöms bidra till att normen följs,

5. de uppgifter som i övrigt behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och

³ Senaste lydelse 2018:1407.

6. en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt och hur åtgärderna enligt 2 är avsedda att finansieras.

Ett åtgärdsprogram ska omprövas vid behov, dock minst vart sjätte år.

9 kap.

16 §

Den myndighet som regeringen bestämmer ska bevaka risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

17 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en kommun, fastighetsägare eller nyttjanderättshavare ska lämna de uppgifter som behövs för att bedöma sådana risker som avses i 16 §.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

2 Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om livsmedelslagen (2006:804)

dels att 3 och 23 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 9 a och 22 a §§, och närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Lagen gäller alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan för livsmedel.

Med livsmedel jämställs i lagen

1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iaktas enligt artikel 6 i rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten, ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003, och

2. snus, snusliknande produkter och tuggtobak.

1. vatten, från och med den punkt där det tas in i vattenverken till den punkt där värdena ska iaktas enligt artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen, och

Föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter för rapportering till Europeiska unionen

9 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten och som behövs för rapportering till Europeiska unionen.

22 a §

Livsmedelsverket får förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten och som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som meddelats

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse 2022:1260.

*med stöd av 9 a § att fullgöra upp-
giftsskyldigheten.*

23 §³

Förelägganden enligt 22 § eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.

Förelägganden enligt 22 § eller 22 a § eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

³ Senaste lydelse 2021:169.

3 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Häri genom föreskrivs¹ att 11 kap. 26 a § och 16 kap. 6 § plan- och bygglagen (2010:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

26 a §²

Bestämmelser om marknads kontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Förordning (EU) 2019/1020 ska tillämpas även på byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten.

Den myndighet som regeringen bestämmer är marknads kontrollmyndighet.

16 kap.

6 §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vad som krävs för att en byggprodukt enligt 8 kap. 19 § ska anses lämplig för att ingå i ett byggnadsverk,

2. märkning av byggprodukter enligt 8 kap. 21 § 3 som förutsättning för att de ska få släppas ut på marknaden och användas,

3. typgodkännanden och tillverkningskontroll enligt 8 kap. 22 och 23 §§,

4. att en byggprodukt måste vara typgodkänd enligt 8 kap. 22 § för att få användas i ett byggnadsverk,

5. på vilket eller vilka språk handlingar och information inom denna lags tillämpningsområde ska tillhandahållas, när krav på tillhandahållande är en följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen,

6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§, *och*

6. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§,

7. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §. *och*

8. villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter som kommer i kontakt med dricksvatten på marknaden.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning), i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse 2022:1122.

³ Senaste lydelse 2018:59.

Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse *typgodkännande* som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.

Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse *typgodkännanden* som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

BILAGA 3

Civilutskottets yttrande

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har gett civilutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2023/24:30 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv och följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över propositionen och följdmotioner till frågor om underhåll och förslaget i följdmotion 2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1. Civilutskottet delar regeringens bedömning att det inte finns något behov av ett förtydligande i vattentjänstlagen om huvudmannens underhållsansvar och föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Civilutskottet har överlämnat två motionsyrkanden från den allmänna motionstiden till miljö- och jordbruksutskottet som med fördel kan behandlas tillsammans med propositionen. Civilutskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker även dessa yrkanden.

I yttrandet finns en avvikande mening (MP).

Utskottets överväganden

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Bakgrund

Vattentjänstlagen

Bestämmelserna i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Begreppet vattentjänster omfattar både vattenförsörjning och avlopp (va), och med vattenförsörjning avses tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning. Vattentjänstlagen reglerar kommunernas skyldigheter och rättsförhållandet mellan huvudmannen för en allmän va-anläggning, dvs. den som äger anläggningen, och ägarna till anslutna fastigheter.

Vattentjänstlagen rör framför allt allmänna va-anläggningar, dvs. sådana anläggningar som en kommun har ett rättsligt bestämmande över och som används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt den lagen.

En allmän va-anläggning ska enligt 10 § vattentjänstlagen ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser.

Enligt 6 § vattentjänstlagen har kommunen ansvaret för att den allmänna va-anläggningen fyller sin uppgift så länge behovet finns kvar. I detta ligger, förutom ansvaret att se till att det finns en fungerande va-anläggning, ett krav på löpande underhåll. Underhållsskyldigheten gäller så länge som den allmänna va-anläggningen behövs (se prop. 2005/06:78 s. 65).

Enligt 13 § vattentjänstlagen ska huvudmannen för den allmänna va-anläggningen ordna ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning, anordningar för bortledning av vatten och de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen ska kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäligen anspråk på säkerhet.

Sedan den 1 januari 2023 ska varje kommun enligt 6 a § vattentjänstlagen ha en aktuell vattentjänstplan som beslutas av kommunfullmäktige. Vattentjänstplanen ska enligt 6 b § vattentjänstlagen innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Planen ska även innehålla en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Bestämmelsen om att varje kommun ska ha en aktuell vattentjänstplan ska tillämpas för första gången efter den 31 december 2023. Det innebär att kommunerna under 2023 ska ta fram, samråda om och besluta en vattentjänst-

plan, så att kravet kan uppfyllas för tid efter den 31 december 2023. På motsvarande sätt bör den kommun som har en äldre vattentjänstplan ha säkerställt att planen uppfyller lagens krav efter den 31 december 2023, t.ex. att planen har varit föremål för samråd och granskning och antagits av kommunfullmäktige (se prop. 2021/22:208 s. 55).

Va-beredskapsutredningen

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Syftet är att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024. Enligt kommittédirektiven (dir. 2022:127) ska utredaren bl.a.

- analysera omfattningen av kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser och vid behov föreslå åtgärder som säkerställer att sådana analyser omfattar förmågan att kontinuerligt leverera vattentjänster
- klarlägga behovet av planerings- och förberedelseåtgärder och vid behov föreslå krav på att genomföra sådana åtgärder, inklusive krav på lagring av kritiska varor, som va-huvudmännen eller den som annars ansvarar för driften av va-anläggningen ska uppfylla i syfte att upprätthålla kontinuitet i leveransen av vattentjänster
- klarlägga behovet av krav på förmågan att kontinuerligt kunna leverera vattentjänster som va-huvudmännen eller den som annars ansvarar för driften av va-anläggningen ska kunna uppfylla oavsett om det råder kris, höjd beredskap och då ytterst krig eller andra yttre faktorer som påverkar förutsättningarna att leverera vattentjänster samt vid behov föreslå sådana krav
- klarlägga behovet av förändringar i ansvarsfördelningen mellan staten och va-huvudmännen eller den som ansvarar för driften av va-anläggningen, och om centrala myndigheter som en följd av detta bör få nya uppgifter och befogenheter för att möjliggöra en kontinuerlig leverans av vattentjänster under förändrade förutsättningar
- lämna förslag till nödvändiga författningsändringar.

Propositionen

I den utredning som ligger till grund för propositionen föreslogs att huvudmannens underhållsansvar ska förtydligas i 13 § vattentjänstlagen.¹ I propositionen gör regeringen bedömningen att det inte bör införas ett förtydligande i vattentjänstlagen om huvudmannens underhållsansvar (se prop. s. 81 f.).

---

¹ Se betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81 s. 301 f.).

Motionerna

Emma Nohrén m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2773 yrkande 1 ett tillkännagivande om lagkrav på kommunerna att inrikta förnyelsetakt och utbyggnad av va-nätet för att säkerställa kvaliteten på dricksvatten och avloppsrening. Till skillnad från regeringen anser motionärerna att det behövs ett förtydligande om huvudmannens underhållsansvar i vattentjänstlagen. De anför bl.a. att en stor del av va-systemen är anlagda på 1950- och 60-talen och att det nu finns ett stort och brådskande behov av underhåll och förbättringar. Motionärerna pekar vidare bl.a. på att allt fler människor behöver försörjas med vatten och avlopp i takt med att många städer växer. Till detta kommer behovet av klimatanpassning av va-systemen och en ökad kemikaliebelastning. Enligt motionärerna har nödvändiga upprustningsåtgärder skjutits på framtiden under lång tid, vilket har lett till en s.k. investeringsskuld. Detta kan gå ut över såväl nuvarande som kommande generationer genom t.ex. en otillräcklig dricksvattenförsörjning.

Ett motsvarande förslag har väckts under den allmänna motionstiden i kommittémotion 2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 2. I yrkande 3 i samma motion föreslås ett tillkännagivande om vilka krav som ska finnas på va-huvudmannens servicenivå.

Utskottets ställningstagande

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över propositionen och följdmotionerna till frågor om underhåll och förslaget i följdmotion 2023/24:2773 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1.

Som utskottet redogjort för ovan har kommunen, enligt 6 § vattentjänstlagen, ansvaret för att en allmän va-anläggning fyller sin uppgift så länge behovet finns kvar. I detta ligger, förutom ansvaret att se till att det finns en fungerande va-anläggning, ett krav på löpande underhåll. Underhållsskyldigheten gäller så länge som den allmänna va-anläggningen behövs. Civilutskottet delar därför regeringens bedömning att det inte finns något behov av ett förtydligande i vattentjänstlagen om huvudmannens underhållsansvar.

Till detta kommer att det nyligen har införts en skyldighet för kommunerna att ta fram vattentjänstplaner, och denna bestämmelse ska tillämpas första gången för tid efter den 31 december 2023. Dessa planer ska inte bara innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses, utan de ska också innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Som framgår ovan pågår dessutom en översyn av regelverk och ansvarsfördelning för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Civilutskottet anser inte att resultatet av utredningen bör föregripas genom ett initiativ från riksdagens sida.

Sammanfattningsvis ser civilutskottet inte skäl för ett tillkännagivande om förändringar i vattentjänstlagstiftningen, och civilutskottet anser således att

miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2773 (MP) yrkande 1. Motsvarande förslag har under den allmänna motionstiden väckts i motion 2023/24:1521 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3. Dessa yrkanden har civilutskottet överlämnat till miljö- och jordbruksutskottet eftersom de med fördel kan behandlas tillsammans med propositionen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandena föreslår civilutskottet att även dessa avstyrks.

Stockholm den 14 december 2023

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilander (SD), Jennie Nilsson (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Laila Naraghi (S), Lars Beckman (M), Martin Westmont (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Katarina Luhr (MP), Markus Kallifatides (S), Jennie Wernäng (M) och Juno Blom (L).

Avvikande mening

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Ett välfungerande va-system för dricksvatten och avloppsrening lägger grunden för ett fungerande och hälsosamt samhälle. En stor del av Sveriges va-system anlades dock på 1950- och 60-talen, och det finns nu ett stort och brådskande behov av att förnya, underhålla och förbättra systemen. I takt med att många städer växer behöver dessutom allt fler människor försörjas med vatten och avlopp.

Enligt branschorganisationen Svenskt Vatten ligger den årliga investerings-takten för Sveriges va-infrastruktur endast på omkring 20 miljarder kronor trots att det årliga investeringsbehovet uppgår till 31 miljarder kronor. Att nödvändiga investeringar dröjer beror på flera olika faktorer. Kommunerna, som har det huvudsakliga ansvaret, har kommit olika långt i arbetet med sin va-infrastruktur. Om kommunerna med dagens takt ska hinna byta ut hela ledningssystemet skulle det dock inte vara klart förrän om i genomsnitt 200 år.

Att skjuta upp underhållet av vatten- och avloppsledningsnät blir dyrt ekonomiskt och kan dessutom få mycket allvarliga konsekvenser för miljön och människors hälsa. Det finns flera exempel där brist på tillräcklig rening har lett till sjukdomsfall både när det gäller dricksvatten och efter utsläpp av avloppsvatten. Underdimensionerade rör kan vidare leda till översvämningar vid skyfall, och återkommande läckor kan leda till avbrott i vattenförsörjningen. Det finns ett ökande behov av att anpassa va-nätet till ett förändrat klimat med allt större risk för översvämningar.

Det står således klart att kommunerna behöver tydligare ramar. Till skillnad från regeringen anser jag därför att huvudmannens underhållsansvar bör förtydligas i vattentjänstlagen. Det bör vidare framgå av lagen att det är kommunens ansvar att besluta om en inriktning för förnyelsetakten och utbyggnaden av va-nätet som inte på sikt äventyrar vattenkvaliteten och som inte heller bygger upp en stor skuld för framtiden. Man behöver också i lagen specificera vilka krav som ska ställas på en kommunal va-huvudman och vilken servicenivå som ska krävas. De närmare ramarna för dessa lagkrav i vattentjänstlagen behöver utredas vidare med inriktningen att åstadkomma en tydlig lagstiftning som säkerställer långsiktigt hållbara och moderna va-system i enlighet med det jag anförde. Det är en uppgift för regeringen att tillsätta en sådan utredning, och jag anser därför att miljö- och jordbruksutskottet ska föreslå riksdagen att göra ett tillkännagivande till regeringen om det. Därmed anser jag att miljö- och jordbruksutskottet bör tillstyrka motionerna 2023/24:2773 (MP) yrkande 1 och 2023/24:1521 (MP) yrkandena 2 och 3.